Alesandru Pelimon.

JIDOVUL CAMATAR

MOLDOVA SI BUCOVINA.

BUCURESCI.

TYPOGRAPHIA STEPHAN RASSIDESU.

1863.

Iѕbite Amiчe,

Am kritikat kѣt s'a пѕtѕt în aчeastѣ skriere oare kare nekѕviinцe чe apasѣ ші desmoraliseazѣ poporѕlѕ...

Am kritikat orї чe abѕsѕ, starea de barbarie ші fantele Evreilor din Moldova, чeї чe цin în mѣinile lor tot komerчiѕl ші se bѕkѕrѣ de atîtea avantage kare le traserѣ пѕmaї din korѕmпцiѕпea proprietarilorѕ ші din slѣbiчiѕпea gѕvernelor.

Negreшit orї чe omѕ de inimѣ, ѕn omѕ kѕ pѕцinѕ simцѕ de patrie ші naцionalitate, katѣ a чerka dѕrere' vѣzѣnd deplorabila stare în kare e kѣzѕt poporѕl în Moldova ші maї ales de astѕцiea ші nelegѕirile чe sѣvîrшesk aчeї oamenї.

Fabrikarea spirtѕrilor, a rakiѕrilor în marї kantitѣцї, beцiea, saѕ boala kare ѕчide pe цeranї, ші kare rakiѕrї se vinde maї mѕlt de Evreї, este ѕn чe de revoltat, ѕn чe de groazѣ!..

Dorim ka gѕvernѕl sѣ fie îndestѕl informatѕ ші sѣ fakѣ a înчeta aчeste abѕsѕrї prin niшte mѣsѕrї ѕmane; ші prin niшte legї konvenabile, prin niшte legї menite de dreptate, kemѣnd pe toцї la datoria lorѕ, la lѕminѣ ші чivilisaцiѕne, sѣ fakѣ între altele a înчeta d'a fi Moldova întreagѣ o Iѕdee, în lok de Romѣnie...

Aчeste fѕrѣ ideile mele: aчeastѣ materie konцine opera mea Jidovѕl kѣmѣtarѕ, Moldova ші Bѕkovina.

I.

IAŞIĬ.

Пrivind kȣ o arȣnkъtȣrъ de okĭ, din somitatea dealȣlȣĭ Reпedea, ачеа grъmъdire de kase шi de edifiчe чe se ivesk întokmaĭ ka niшte stъnчĭ albe пe sпinarea ȣnȣĭ mȣntiчelȣ din faцъ-ĭ, e пeste пȣtinцъ d'a nȣ rъmînea ȣimitȣ de frȣmȣseцea tabloȣlȣĭ шi'a nȣ striga în estasȣl bȣkȣrieĭ: ȣite Iasiĭ! ȣite Iasiĭ!!

Sпektakȣlȣl dar чe reпresintъ пrivirea Iasilor de пe ȣna din înъlцimile din пregiȣrȣ-ĭ este sȣblimȣ.

Sitȣat kȣm ziserъm пe sпinarea ȣnȣĭ dealȣ mare шi пe kostiшe, reпresintъnd de odatъ atîtea stabilimente, domele чele falniчe a le Metroпoliĭ, a le biseriчeĭ Treĭ-Sъnцĭ Ierarшĭ, a le Goliĭ шi'ale Sъntȣlȣĭ Sпiridon; arъtъndȣ-se пe rъnd toate lokȣinцele boereшtĭ din strada чea mare de la Koпъȣ, din Sъrъrie шi toatъ пartea чea rъdikatъ a tîrgȣlȣĭ; — Пъkȣrariȣ kȣ miile sale kъsȣцe шi kъte-va biseriчĭ, Пodȣ-Lȣngȣ, Тътъraшiĭ, ачеа пarte ȣnde se gъseшte skъnteea чea vie de пatriotismȣ шi naцionalitate; marginile sale,— marginea desпre Чirikȣ, шi în ȣsaȣ maĭ deпarte strъlȣчind ka niшte oglinzĭ lakȣrile, saȣ iazȣrile Metro-

nolitslsĭ mi Шorogaia, pînъ în malsrile Пrslslsĭ; — snre nartea din faцъ Sokola ks sn seminariŭ mi o biserikъ, toate grъdinile mi loksinцele de varъ kare mъrginesk într'o distanцъ de o jsmъtate noштiъ, aleea чea mare kare dsчe nînъ în tîrgŭ; monastirea Чetъцsia mi Frsmoasa; — snre nartea dreantъ nlaisrile: nimte msntiчeĭ ks viĭ mi ks xrame; snre nartea stъngъ Skitsl Isĭ-Тъrîцъ, aчel skitŭ interesantŭ ks venitsrĭ nrea marĭ, kъrsia însвmĭ faimoasa monastire Sъntsl Sniridon iĭ fs înkinatъ. — valea înkъntъtoare ks dsmbrъvĭ mi ks grъdinĭ a Sokoleĭ, mi ks dealsrile verzinde чe se leagъ ks Чetъцsia mi ks Galata, toate aчestea se arъt de odatъ ka într'o nanoramъ. Okiĭ rъmîns înkъntaцĭ; sнektaklsl e ksm ziserъm foarte ssblimŭ mi inima ns noate fi fъrъ a чerka o adevъratъ bsksrie, nrivind чineva toate aчeste nosiцisnĭ чe înkoнgisrъ fosta remedinцъ a Moldoveĭ, de ne înъlцimea msntiчelslsĭ Renedea.

Xeĭ! bsni meĭ amiчĭ! are sъ vъ mslцъmiaskъ okiĭ Iasiĭ ks toate a le sale. aчel navagiŭ de granitŭ din strada nrinчinale, kъteva stabilimente mi frsmossl narkŭ de la Konъŭ; dar vъ va faчe sъ vъ krsчiцĭ чe o sъ vedeцĭ mi чe o sъ gъsiцĭ nrin kartieчrele laterale mi ne la marginĭ. Neksrъцeniea o nsteцĭ sokoti kъ e la kslme; — glodъriea mi mslцimea sneĭ nonslaцiĭ adsnatъ din toate snghisrile Rssieĭ mi'a le Galiцii, fъks sъ ns seamene maĭ msltŭ aчestŭ oramŭ a sn oramŭ botezat kremtineмte...

Ns vom linsi d'a vorbi, între чele-l-alte edifiчe, mi de nalatsl în kare, maĭ 'nainte d'a se faчe Snirea Цerilor, eraŭ konчentrate toate ministeriile mi tribsnalele: sn edifiчiŭ îndestsl de mare mi înkъnъtorŭ,

kȣ o пiaцъ dinnainte-ĭ în forma ȣnȣĭ amfiteatrȣ шi kȣ o fъntъnъ la mizlokȣ.

Bȣkȣreшtiĭ are sъ fie ȣmiliцĭ dinaintea Iasilor, fiind kъ nȣ s'a gъsit ȣn kaпȣ sъ se gîndeaskъ: пre-kȣm domnitoriĭ чeĭ nȣmъrъmȣ de la înfiinцarea regȣ-gȣlamentȣlȣĭ шi пъnъ astъ-zĭ, împreȣnъ kȣ toцĭ fostiĭ D-niĭ ministri шi D-niĭ deпȣtaцĭ aĭ obшteшtilor adȣ-пъrĭ, sъ пroiekteze edifikarea ȣnȣĭ asemenea пalatȣ, ka sъ skȣteaskъ пe bieцiĭ lokȣitorĭ, kari avъnd vre ȣn пroчesȣ saȣ alte afaчerĭ, d'a alerga пentrȣ kъȣtarea vre ȣneĭ xъrtiĭ, saȣ чerчetarea ȣnȣĭ nȣmъrȣ, de la o estremitate a oraшȣlȣĭ la alta, adikъ de la ministerȣl din Lъȣntrȣ, de пe Пodȣl Mogoшoaiĭ, la ministerȣl Jȣstiцieĭ, lîngъ grъdina Чismegiȣlȣĭ; de la Arxivъ, kare e пe Пodȣl Beilikȣlȣĭ, la Kȣlte, чe e lîngъ Чismegiȣ, de la Kȣlte, la Komitetȣl Sanitarȣ etc. La Iasĭ toate ministeriile, tribȣnalele, arxiva statȣlȣĭ шi însȣшĭ kamera se aflaȣ konчentrate într'ȣn singȣrȣ пalatȣ.

Vedem în Iasĭ ȣn stabilimentȣ filantroпikȣ шi kare faчe eternelъ memoriea domnitorȣlȣĭ Grigorie Ghika; stabilimentȣl de naшtere шi de kreшterea koпiilor gъsiцĭ. Aчestȣ institȣtȣ, împreȣnъ kȣ ȣnȣ Ȣsпiчiȣ stabilitȣ пentrȣ oamenĭ infirmĭ la monastirea Galata, se gъsesk fȣndate din zilele aчestȣĭ domnitorȣ; шi maĭ ales kъ чel d'întîiȣ tȣ aшezat kiar în kasele sale пъrinteшtĭ шi îl dotъ din пropriea sa stare... La Golia, шi ȣnde e kasa aпelor, de la kare se împarte în toate direkцiȣnile stradelor oraшȣlȣĭ, se gъseшte ȣn institȣtȣ пentrȣ чeĭ alienaцĭ; nȣmaĭ din пenoroчire, aчeastъ monastire fiind înkinatъ, institȣtȣl e foarte rъȣ întreцinȣtȣ... La Sъntȣl Sпiridon e ȣn osпitalȣ ko-

losalŏ, din a le kъrъia venitъrĭ, oferite de Domnitorĭ ші de maĭ mъlцĭ партikъlarĭ пiошĭ, sъbvenцioneazъ ші alte osпitalъrĭ de пrin пrovinчiĭ, пrekъm e чel de la Botoшanĭ, de la Galaцĭ ші altele. Iatъ kъ чe skoпŏ s'aŏ fъndatŏ Sъntele monastirĭ la noĭ în цearъ!.. Iaшiĭ asemenea nъ e liпsit de kъteva institъte de edъkaцiea jъnimeĭ de ambele sekse; iar seminariъl de la Sokola a dat цereĭ o mъlцime de bъrbaцĭ чelebri în klerŏ.

Dar чeea чe gъsim în Iaшĭ, osebit de Sъntele lokaшe, sînt ъrme romane: rъina fortereцeĭ *Municipium Iassiorum*, kare era sitъatъ kiar пe lokъl ъnde e пalatъl desпre kare vorbirъmŏ, o rъmъшiцъ demnъ de tot resпektъl nostrъ.

Aiчĭ legiъnea romanъ *Iassiensis* XIX fъ staцionatъ, în mъniчiniъl aчesta, пrekъm aratъ ъniĭ skriitorĭ, ші de la kare oraшъl пriimi nъmele, dъпъ învingerea Daчilor; — eĭ i s'a fost konfieat пrivigerea ші aпъrarea Daчieĭ transalпine.

Inima dar ne bate dinaintea aчestъĭ monъmentŏ antikŏ; ші okiъl mъsoarъ într'ъn пesaцiŏ sпaцioasele strade a le Iaшilor, aшternъte kъ пeatrъ kъbikъ ші lъtъrate kъ kanalъrĭ пe de desъbt. — Fie kare din monъmentele sale fie vekĭ saŏ kъt de nъoĭ, пoartъ nъmirĭ klasiчe.

Iaшiĭ fiind îndestъl de пoпъlatŏ, îmпъrцitŏ în kartierele de пe dealŏ ші чele de пe vale, se aflъ mъiat, sпre пartea de la sъdŏ, de aпa Baxlъiъl kare în timпъl пrimъverei, kъnd se toпesk gheцъrile, saŏ de пloĭ mъlte, faчe пrin inondarea sa o sъmъ de viktime, iar în timпъl vereĭ seakъ de tot Kъrsъl sъŏ este kam moчirlosŏ. Пe ъnde din aпele sale se formeazъ

lakȣrĭ, se aflъ akoпerite de o mъtase verde шi kare se faчe vъtъmъtoare sъnъtъцiĭ челor че lokȣeskȣ̆ пe marginile sale. Lȣnчile lȣĭ însъ sînt foarte fertile шi vara sînt akoпerite de o пъшȣne abondantъ шi kȣ nenȣmъrate florĭ.

Grъdinile desfъtъtoare пȣbliчe a le Iasilor sînt sitȣate пeste aпшoara Kakaina, în Tъtъraшĭ шi d'asȣпra dealȣlȣĭ Galateĭ, sпre Miroslava. De la Koпъȣ înainte, ka шi пe koastele Sokoleĭ, se aflъ пenȣmъrate grъdinĭ шi viĭ a le пartikȣlarilor, kȣ tot felȣl de edifiчe de fantasie шi kȣ kioskȣrĭ orientale. Kъцĭ-va Nemцĭ aȣ̆ kȣltivat ȣnele din aчeste lokȣrĭ alese, formъnd пe dînsele alee de пъdȣre, ȣnde îшĭ vъnd berea шi пȣiȣl de gъinъ пrъjitȣ̆ într'ȣn пreцȣ̆ esagerat de skȣmпȣ̆.

La kaпъtȣl stradeĭ чeleĭ lokȣite de boerĭ este grъdina пȣblikъ, înkisъ пe dinainte kȣ ȣn grilagiȣ̆ de ferȣ̆, пlantatъ kȣ o mȣlцime de пъdȣre în lъȣntrȣ шi ȣn aleiȣ̆ de teiȣrĭ în faцъ-ĭ, lokȣl пreȣmblъriĭ пȣblikȣlȣĭ, kȣ drȣmȣleцe aшternȣte kȣ пetriшȣ̆, kȣ maĭ mȣlte bъnчĭ пe kare se reпaȣsъ vizitatori sȣĭ, kȣ ȣn roпtȣ̆ în mijlokȣl sъȣ̆, ȣnde se aflъ rъdikat ȣn obeliskȣ̆ sȣsцinȣtȣ̆ de пatrȣ leĭ de пeatrъ gigantesчĭ, шi kȣ niшte tъbliцe de ferȣ̆ пe kare este o inskriпцiȣne latineшte шi romъneшte. Aчestȣ̆ monȣmentȣ̆, kъt шi inskriпцiȣnea de пe dînsȣl, ne aminteazъ doȣъ lȣkrȣrĭ d'odatъ: înfiinцarea regȣlamentȣlȣĭ organikȣ̆ în Пrinчiпate, adȣs de armatele rȣseшtĭ, пrin kare klasa boiereaskъ fȣ akoпeritъ kȣ o mȣlцime de пrivilegiĭ, iar чeea a sъtenilor fȣ шi maĭ rъȣ̆ aпъsatъ de kъt dȣпъ kȣm era înainte sȣb Domniĭ Fanarioцĭ, шi memorabila domnie a lȣĭ Mixaĭ St..., чel че fъkȣ

ka Moldova sъ fie astъ-zĭ inȣndatъ de o sȣmъ nenȣmъratъ de Jidovĭ.

Aчesti leĭ de kare se sȣsцine obeliskȣl, шi kare însemneazъ пȣterea, sînt sпoiцĭ în kȣloarea bronzȣlȣĭ, dar eĭ fiind de o пeatrъ moale înчeпȣrъ a se mъчina шi a se sȣrпa; tot atîta fȣ шi dȣrata regȣlamentȣlȣĭ, în a kъrȣia memorie sînt redikaцĭ!..

Aпroпoȣ de jidovĭ? Sъ venim akȣ la dȣmnealor, sъ faчem kȣnoшtinцъ ka kȣ niшte inokimenĭ kare nȣ te lasъ în пaчe îndatъ чe пȣĭ piчiorȣl пe пъmîntȣl Moldovii, saȣ aĭ intratȣ în чetatea Iasilor, пînъ чe nȣ se vor informa bine чine eшtĭ шi nȣ'цĭ va lȣa шi чea maĭ de пe ȣrmъ пara din пozȣnarȣ. Orĭ ȣnde te veĭ gъsi, la ȣn xanȣ, la birtȣ, la vre o kasъ пartikȣlarъ, saȣ kiar пreȣmblъndȣ-te пe ȣliцĭ, e пeste пoate sъ nȣ te пrovoaчe, saȣ kȣm am ziчe пe romъneшte sъ nȣ te bage în пȣngъ kȣ tot felȣl de marfъ, kȣ tot felȣl de mъrȣnцiшȣrĭ, kȣ tot felȣl de vorbe, kȣ bȣnъ dimineaцa, kȣ niшte komпlimente lȣngĭ шi kodate; шi пe lîngъ aчestea nȣ e îndestȣl a ziчe kъ tot komerчiȣl se aflъ nȣmaĭ în mъinile dȣmnealorȣ, dar anoĭ шi чel maĭ tristȣ lȣkrȣ, tot nȣtrimentȣl lokȣitorilor se пrekȣneцeшte de dînшi; meшteшȣgȣrĭ, indȣstriea, пrodȣkte шi toцĭ banii din цearъ se eпloateazъ nȣmaĭ шi nȣmaĭ de aчeastъ seamъ de oamenĭ. — Nȣ te veĭ пȣne la masъ ȣndeva fъrъ ka tot чe цi se servъ sъ nȣ fie adȣs, vîndȣtȣ, пȣrtatȣ, konservatȣ, sпekȣlatȣ, morfъlitȣ шi пînъ шi пȣs пe talerȣ dinaintea dȣmitale, de kъt nȣmaĭ de kъtre aчestĭ domnĭ чe'ĭ deskriserъmȣ. — Anoĭ sînt în stare sъ'цĭ ghiчiaskъ шi kȣgetȣl, пlъчerea, dorinцa, чe o veĭ avea; шi пoate kъ orĭ шi чe lȣkrȣ kare цi s'ar пъrea altminterĭ

пeste пѕtinцъ de îmпlinit, se пoate пrin dѕmnealor; ba пînъ ѕneorĭ шi дreптatea, voind чineva a o dobîndi... Nѕ te veĭ gъsi de 24 ore la Iasĭ шi jidaniĭ de akolo aflarъ чine eшtĭ, kѕm te kiamъ, пentrѕ чe aĭ venit шi kъцĭ banĭ aĭ kѕ tine. Пoate amiчi meĭ, nѕ mъ kredeцĭ чe vъ sпѕiŭ? saŭ va fi vre ѕnѕl din dѕmnea-voastrъ, lѕkrѕ чe nѕ krezŭ, kare sъ zikъ kъ n'a vъzѕt, kъ nѕ шtie чe fel de lѕkrѕ sînt Jidoviĭ?

Nѕ ne este vorba aчi de omŭ, fiind kъ omѕl e tot-d'aѕna omŭ, fie de orĭ чe ritŭ saŭ de orĭ чe kѕltŭ, dar de пrinчiпiŭ, de edѕkaцiea sa, de simцimentele morale чe le are kътre konvieцѕitori sъĭ, de ѕsѕl dreпtѕlѕĭ în soчietate etc.

Aшa dar maĭ 'nainte d'a deskri kostѕmѕl шi felѕl traiѕlѕĭ aчestor domnĭ, kaѕtъ a vъ arъta ш'aчeasta kъ toate kъte le faчe, din чele чe arъtarъm, e nѕmaĭ ka sъ пredomine пrin пѕterea aѕrѕlѕĭ, kъrѕia se înkinъ ka lѕĭ Exova. Sъ faчeцĭ dar kѕnoшtinцъ bine kѕ dѕmnealor, kѕ aчestĭ inokimenĭ, karĭ пar' kъ ar fi fraцĭ de krѕчe kѕ o seamъ de пroпrietarĭ saŭ arendaшĭ de пe la noĭ, чe kred kъ Dѕmnezeŭ a fъkѕt lѕmea nѕmaĭ пentrѕ a 'ndestѕla пesaцiѕ dѕmnealor de banĭ; ш'aпoĭ kѕnoskъndѕ-ĭ bine, rъmîne la пlъчerea dѕmnea-voastrъ, sъ'ĭ iѕbiцĭ, saŭ nѕ. —

Înkinѕiцivъ, пentrѕ kъ este пroverbѕl kъ de la kaпŭ se îmпѕte пeшtele,— saŭ sъ vъ maĭ adѕчeцĭ aminte de ѕn alt пroverbŭ, kъ nѕ e nebѕnŭ чine mъnъnkъ шeaпte пite dar e nebѕnŭ чine le dъ, kam avem a ne lega de kaпĭ!.. Însъ aчi vom înчeпe de la kaпѕl dѕmnealor.— Eĭ пort tot-d'aѕna o tikie kare o цine пe kreшtetŭ; sînt îmbrъkaцĭ kѕ xalatѕrĭ lѕngĭ negre, пoartъ kъчiѕlĭ de пlisъ neagrъ шi kѕ koade

de samгrг пe de mгrginï, kг kanгl rasг ridike шi nгmaï kг kгte-va viџe de nъгг, (пeгчiгnii пe la tъmпle чe atîrnъ kгrlionџaџï), kг пantalonii bъgaџï în чobote, maï de mгltз orï înglodate шi skъlчiete, saг kг пaпгчï шi kг kolџгnii ridikaџï пînъ la genгke, înчinшï пeste mizlokг kг гn kordonг negrг latг, în formъ de brîг, kг пiшte bгrbï maï de mгlte orï neпenteпnate шi пline de kъte чeva; — kam пг пrea kг mгltъ kгrъџenie п'în kasele dгmnealor, шi trъind ka sardelele kъte treï шi пatrг familiï la гn lokг, adikъ într'o kъsгџъ saг într'o kъmarъ; kг o sпгzъ de koпii dгпъ kiпг шi asemъnare kг пъrinџi lorг, adikъ nesпъlaџï шi neпremeniџï; шi femeile, de шi пarte пг гrîte, kaгtъ sъ o mъrtгrisim, kг îmbrъkъmintea însъ ka ш'a soџilor dгmnealor, deшъnџatъ, îngъlatъ шi гitatъ de neпremenitъ, (facem esчeпџiгne kг toate aчeste kг пersoanele bine kreskгte kare iгbesk kгrъџeniea шi пrofesez ideï frгmoase шi nobile). Fгlgii de gîskъ joakъ гn mare rolг пe lîngъ fiinџa dгmnealor, kъ se vъd пînъ шi пe kaпг-le шi пe îmbrъkъminџï. Ele пoartъ пъrгl tъiat шi гmblъ legate la kaпг, maï adese orï kг kъte o legъtгrъ гпsгroasъ шi înegritъ, kг noroiгl гskatг пe îmbrъkъminџi шi пe înkъlџъmintea lorг. — Пrea rarг se întъmпlъ ka aчesti kavalerï, saг damele dгmnealorг, sъ kгrъџe de пe înkъlџъminte noroiгl de toamnъ пînъ în пrimъvarъ, adikъ пînъ se rгпe de totг.

Kг toate aчestea пг пгtem nega meritгl чe le atribгe o mare пarte din domnii пroпrietarï din Moldova, kъ aчesti înkinъtorï aï lгï Exova ш'aï Zeгlгï Merkгr, a desvoltat komerчiгl în aчeastъ џearъ; maï kг seamъ kъnd шtim kъ în Moldova se aflъ aпroaпe

atъtea fabriчe de rakiȣ kъte sînt ші ȣkolĭ!.. Aĭ пȣtea sъ inȣndezĭ tot Iasiĭ ші kъteva tîrgȣrĭ de kantitatea spirtȣlȣĭ чe se gъsеште prin magazine ші închis în vase prea bȣne.

Biseriчile de prin sate, în o mare parte a Moldoviĭ, kad în rȣine, iar velnițile (поvernile în kare se fabrikъ rakiȣl) întreчe pompȣositatea kaselor rъposatȣlȣĭ A. R . . . . , în kare s'a înaȣgȣrat пȣoȣa ȣniversitate, saȣ пe aчelea a le ministrȣlȣĭ St. . . чe s'a vîndȣt пentrȣ datoriĭ ші le a kȣmпъrat statȣl, ka sъ fakъ în ele kasarma gendarmilor.

Atît sînt de falniчe ші de mъrețe privind de departe velnițele пe мошiile notabililor țereĭ, în kare se fabrikъ kȣ o пespȣsъ abondanțъ rakiȣ de bȣkate, чel adъogit kȣ oare kare kantitate de vitriolȣ.

Аша dar aчestĭ domnĭ, a kъrora kъȣtъtȣrъ, пentrȣ чeĭ чe пȣ sînt depriпшĭ a'ĭ vedea în tot momentȣl, este tot-d'aȣna prepȣitoare, aȣ ajȣns a fi пentrȣ Moldova niште lipitorĭ de kare пȣ se maĭ poate skъпa . . . Preokȣпацĭ fiind tot-d'aȣna kȣ spekȣle, a vinde la mъrfȣrĭ kъt s'ar пȣtea maĭ false пentrȣ a le adȣчe maĭ marĭ kъштigȣrĭ, adoratoriĭ aȣrȣlȣĭ kȣ skopȣl чe'l arъtarъм, d'a predomni prin el, inemiчĭ aĭ totȣlȣĭ, afarъ пȣmaĭ de aчeea чe le ar da banĭ, — mirosind tot-d'aȣna a чeaпъ kare e prinчipala lorȣ xranъ, ikonomĭ prekъt sînt ші aktivĭ, kȣmпlițĭ în regimȣl vieцiĭ ші gata d'a korȣmпe prin aчest aȣrȣ пe amploiațĭ ka sъ le akoпere krimele, lingȣшitorĭ пînъ la basețea чea maĭ ridikolъ, dar мimeĭ ші viklenĭ пînъ la мъrшъvie, штiȣrъ tot-d'aȣna a se însînȣi пe lîngъ чeĭ marĭ ші a sȣgrȣma пe poporȣ, prin spiritȣl lorȣ komerчiantȣ. — Цinъ пъmîntȣl sȣbt eĭ de înшelъtorie ші de rъȣtate; —gata

a пȣne mъnъ de la mъnъ, sпre a adȣna orĭ чe sȣme, de a-ȣrsi intrigĭ în folosȣl lorȣ̆, saȣ̆ a sъvîrши vre o rъsbȣnare asȣпra kȣiva, dinaintea aȣtoritъџilor, пrin tot felȣl de kálomniĭ ши џesъtȣrĭ de felȣl aчesta.

Jidoviĭ, saȣ̆ jidaniĭ, kari dinkoa de Milkovȣ̆ se nȣmesk Ovreĭ, aȣ̆ ajȣns a fi în Moldova, ka sъ nȣ esagerъm nȣmъrȣl lorȣ̆, nȣ ka nisiпȣl mъriĭ, niчĭ kъtъ frȣnzъ ши earbъ e пe пъmîntȣ̆, dar foarte mȣlџĭ пentrȣ ka sъ koпrindъ tot komerчiȣl Moldoviĭ, sъ înъbȣшiaskъ aчeastъ пoпȣlaџiȣne, fъkъnd de o пotrivъ viktimele lorȣ̆ пe пroпrietarĭ, пe џeranĭ ши пînъ ши пe amпloiaџiĭ gȣvernȣlȣĭ.

Nъvъlind jidaniĭ din toate пъrџile în Moldova, otъrîrъ a пrefaчe aчeastъ frȣmoasъ џearъ într'o Пalestinъ; ши maĭ ales se fъkȣrъ stъпъnĭ п'aчeastъ kaпitalъ, пe kare o koпrinserъ пrin greȣtatea aȣrȣlȣĭ, kȣm ar lȣa o armie o чetate kȣ asaltȣ̆. Дar sпre komпletarea giganteskȣlȣĭ lorȣ̆ пlanȣ̆ aшteaпtъ toleranџa dreпtȣlȣĭ пolitikȣ̆ пentrȣ streinĭ de orĭ чe ritȣ̆ ши de orĭ чe kȣltȣ̆, ши atȣnчĭ moшiile vor fi toate a le dȣmnealor; ши din Moldova lesne vor пъvъlĭ ши asȣпra пъrџiĭ de dinkoa de Milkovȣ̆, ka în niшte џerĭ, sȣrorĭ ȣnite, ka sъ fakъ пeste tot чeea чe fъkȣrъ în Moldova, ши sъ fakъ ши din Bȣkȣreшtĭ чeea чe fъkȣrъ din Iasĭ. Пlanȣl aчesta e пȣs în lȣkrare kȣ mȣltъ vigoare. — Пartea пrinчiпalъ a Iasilor, ши maĭ tot sъ zik, este пroпrietatea jidovilor. La Bȣkȣreшtĭ se lȣпtъ ши kȣmпъrъ пe nȣme skimbatȣ̆, чele dintъĭ пroпrietъџĭ kare se gъsesk de vînzare.

II.

Fiica bancheruluĭ Asher.

De la kaпътѫl stradeĭ чe dѫчe пre Сънta Vinerĭ în пiaцa чea de verdeцѫrĭ, шi пe ѫnde sînt magazinele de brînzъ, se faчe la dreaпta o kotitѫrъ kare skoate în strada kътre Beiлikѫ. Maĭ mѫlte magazine mъrginesкѫ strada aчeasta, avînd tarabe пe dinainte înkъrkate kѫ tot felѫl de mъrѫnцiшiѫrĭ de bъkънie шi kъte-va kъrчѫmĭ kѫ stiklele aшezate în faцъ de fel de fel de kѫloare, шi în forme ka niшte пloѫчĭ rotokolite. Akolo, în rъndѫl aчestor magazine, se aflъ niшte kase aшezate, kѫ obloanele de la ferestre шi kѫ ѫшile din faцъ kъптѫшite kѫ ferѫ, kѫ ѫn balkonaшѫ пѫцin redikat, ѫsцinѫtѫ пrin kъteva koloane înegrite шi пe dinainte kѫ ѫn mikѫ grilagiѫ de lemnѫ. La întъia vedere nѫ se пoate înцelege daka aчeastъ kasъ este vre ѫn magazinѫ de mъrfѫrĭ, saѫ e biѫroѫl vre ѫnѫĭ bankerѫ însemnatѫ. — Nѫ e niчĭ ѫna, niчĭ alta; dar e kasa bankerѫlѫĭ Aшer, ѫnde lokѫeшte kѫ familiea sa.

Пeristilѫl aчeĭ kase neavînd vre o eleganцъ, шi пъreцiĭ desbrъkaцĭ de tinkѫiala чea albъ de пe d'asѫпra, fiind maĭ toatъ kъzѫtъ de vekime шi de bъtaia пloilor шi vъzъndѫ-se kolцiĭ de kъrъmizĭ roшiĭ шi mъчinate, n'ar deшtenta niчĭ ѫn пreпѫsѫ kъ înlъnѫtrѫ s'ar gъsi avѫцiĭ kolosale strînse de ѫn kaпѫ ingeniosѫ la ѫпekѫle, într'ѫn kѫrs de o jѫmъtate sekolѫ, saѫ kъ ar domni aчel lѫksѫ чe nѫmaĭ amorѫl ѫnѫĭ пъrinte

пentrв вnika sa fiikъ 'l-ar пrodвчe, fъrъ чea maĭ mikъ ikonomie; înkъt aвrвl шi diamantele sъ nв fie înkise пrin dвlaпвrĭ saŭ skrine, чi nвmaĭ arвnkate пe mesele чele kв stofe d'aвrite шi пe ferestre, lîngъ пerniцele de velвrъ roшie saŭ kafenie.

Ast-felŭ era kasa bankerвlвĭ Aшer, aчel omŭ kвnoskвt de fie чine, kъ a jвkat role marĭ în viaцa sa шi nвmele îшĭ fъkвse resвnet пînъ шi în чele dintîĭ kaпitale a le Eвroпeĭ. Înainte d'a se strъmвta ministeriile din Iasĭ шi a se вnifika kamerile, шi maĭ 'nainte sвb gвvernele trekвte, Aшer fвsese пersoana чea maĭ însemnatъ în Iasĭ; шi чe ziseiŭ! пoate чea maĭ renвmitъ din Moldova. — Toatъ lвmea, alцĭ bankerĭ, kartoforiĭ чeĭ dintîĭ, toate doamnele marĭ, amпloiaцiĭ шi fonkцionariĭ чeĭ însemnaцĭ aĭ statвlвĭ n'ar fi întъlnit пe Aшer fъrъ a'l salвta kв вn aerŭ kвrtenitorŭ; шi 'se kredeaŭ пrea feriчiцĭ daka пriimeaŭ din пarte'ĭ вn sвrisв, sпre rъsпвnsв la salвtarea lorŭ. Fonkцionariĭ d'вn gradŭ inferiorŭ, пrekвm шi пrimiĭ amпloiaцĭ aĭ пoliцiĭ, se da de пe trotвarŭ josŭ ka sъ-ĭ fakъ lokŭ kъnd treчea el; шi la вn ministrв el intra în orĭ чe timпŭ, шi kiar la o orъ dвпъ mezivl nonцiĭ, fъrъ sъ fie anвnцat шi fъrъ a'шĭ skoate kaloшiĭ чeĭ de gвmilastikŭ afarъ la antreŭ.

Sъ venim dar la kasa sa din вliцa desпre Beilikŭ шi sъ вrmъrimŭ пe bankerвl Israilit în vastele sale aпartamente.

Intrъnd ka пe o пoartъ пe вшa пrinчiпalъ чe da la вliцъ, вшa de intrare a vizitatorilor sъĭ, чea пe kare îшĭ kъra lemnele, toatъ пrovisiвnea kaseĭ шi singвrъ пe kare пвtem ziчe kъ maĭ ajвngea vre o kъвtъtвrъ a вnвĭ okiŭ streinŭ în kвrte-ĭ; kъчĭ alt-fel,

de giurŭ împregiurŭ se afla mărginită de niște păreți mari ce o închidea ca într'o cetate; și această poartă aflândusse în tot timpul pe jumătate închisă, treceai prin o sălișă lungă care răspundea în curte, și în fundŭ o terașă pe dinaintea unui șirŭ de apartamente, pe care se aflaŭ dențse mai multe vase cu flori și plante esotice, arăta că acolo locuia bătrînul bancherŭ cu toată familiea luĭ.

În mika sa curticică doĭ oamenĭ se găsia tăind neîncetat lemne cu ferăstrăul, iar un al treilea le căra cu brașul în beciŭ de desuptul caselor celor despre fașa stradeĭ; aceea ce îĭ servea de cămărĭ pentru tot felul de provisiunĭ. Maĭ multe femeĭ de deosebite etășĭ, și maĭ toate cu un felŭ de portŭ, eșind din bucătăriea din capătul apartamentelor despre dreapta și mergănd când în casele despre fașă și când în cele despre fund, demonstra că bancherul avea maĭ multe servitoare; unele, cele maĭ mature, jidauce, iar cele maĭ june fete de românĭ care vin de prin sate, saŭ kiar din marginea Iasilor și servesc pe la jidovĭ pentru a avea o simbrie maĭ bună. Un jidovŭ bătrînŭ cu îmbrăcămintea trenșoasă și cu pălăriea ruptă pe capŭ intra de două treĭ orĭ pe zi, cu două cofe în formă de putinele de stejarŭ, atîrnate prin niște fringhiĭ scurte de o cobilișă lată scobită, ce se așază bine pe grumazĭ, pline cu apă din făntăna de lîngă Sănta Vinerĭ și maĭ de multe orĭ kiar de la Golia când este lipsă de apă, acesta era cărătorul de apă Buxur, care era tocmit cu anul d'a îndestula casa bancheruluĭ cu apă.

Sub serioasa căutătură a luĭ Amer părea că toate lucrurile din curte se regulaŭ oare cum: seara

de vreme era totѕl потolit шi a doѕa zi de dimineaцъ aktivitatea reînчепеа.

Bankerѕl, kare din jѕniea sa шi пînъ la etatea în kare se afla trъsъtѕrile fisionomiiĭ sale regѕlate arъta ѕn kiпŭ interesantŭ, era ѕпѕl din aчeĭ bъtrîпĭ kъrora oamenii, dѕпъ obiчeiѕ lorŭ d'a ziчe чeva пentot individѕl, ziчea шi пentrѕ el kъ se цiпѕse bine, saŭ kъ a trъit bine în tinereцea lѕĭ.

Шi kъnd se afla în kasъ, ka шi kъnd ѕmbla пе ѕliцъ, era tot-d'aѕпа îmbrъkat kѕ o tѕnikъ lѕпgъ neagrъ de lînъ, înчins пeste mizlokŭ kѕ ѕn brîŭ de mъtase kѕ чiѕkѕrĭ lъsate пе la kъпъtîie, kѕ чisme ѕпgĭ în пiчoare, de vaksŭ, tot-d'aѕпа lѕstrѕite, шi maĭ de mѕlte orĭ kѕ kaloшĭ de gѕmelastikŭ, kъnd пloѕa шi se fъчea пе stradъ mîzgъ; kѕ osebire пѕmaĭ kъ în kasъ rъmînea avъnd пе kaпŭ tikiea sa чea neagrъ de пlѕшĭ, iar пе ѕliцъ adъoga пeste aчeasta пъlъriea sa чea de kastor kѕ mъrginile late шi mare la пъrŭ.

Ѕn okiŭ пlin de viaцъ ka al lѕĭ шi o frѕnte kѕ пѕцine înkreцitѕrĭ karakterisa inteligiпцa de kare fѕsese el kondѕs în orĭ чe întreпrindere. Пъrѕl kaпѕlѕĭ пѕ arъta îndestѕl пѕmъrѕl anilor sъĭ, пentrѕ kъ пѕцine fire de пъrŭ avea albe. O barbъ rъtѕпdъ шi netedъ чe îĭ kъdea пе пеntŭ însemпа veneraцiѕпea de kare se bѕkѕra întro koreligionari sъĭ.

În fie чe sъmbъtъ, kъчiѕla sa originalъ de blanъ de samѕrŭ, kѕ kare se înfъцiшea la sinogogъ, kosta maĭ bine de o sѕtъ galbenĭ; шi пrostirea kѕ kare îшĭ învъlea kaпѕl la înkinъчiѕne, într'o formъ ka ѕn gѕler de mantie, era kѕsѕt kѕ florĭ de aѕrŭ шi lѕkrat kѕ mъrgъritare. Nѕ s'a vъzѕt la Amer, aчeea чe e ѕn defektŭ la чeilalцĭ Israiliцi, ka gѕlerѕl kъmъшi пе

la gîtȣ, saȣ bъngile de la mъniчї sъ fie vre o datъ negre saȣ mototolite, чi tot-d'aȣna albe шi bine netezite; asemenea шi nentarele чe însemneazъ tablele lȣї Moisi, foarte kȣrate, fasonate de atlasȣ saȣ de o altъ materie.

Mobilarea dar a anartamentelor sale se komnȣnea din kananele шi skaȣne îmbrъkate în marokinȣ шi în damaskъ de mъtъsȣrie; mese, natȣrї шi garderobȣrї de nȣkȣ lȣstrȣite foarte frȣmosȣ, stofe de diferite materiї skȣmne d'aȣrite aшternȣte neste mesele чele rotȣnde, serviчiї de argintȣ, lȣminarniчe шi kandelabre lȣkrate ajȣrȣ ȣmnlea kasele aчestȣia.

Kremtiniї maї kȣ seamъ, kъnd venia la dъnsȣl, trebȣiea sъ rъmîie ȣimiцї de atîta strъlȣчire шi manierї de nriimire; dȣlчeцȣrile, kafeoa, чeaiȣrї шi tot felȣl de likorȣrї aromate se servea la dînsȣl în tasȣrї de norselan de Kina шi în naxare de kristalȣ, ne tъvї шi kȣ tot serviчiȣ lorȣ de чel maї bȣnȣ argintȣ sȣflat kȣ aȣrȣ.

Aшer kȣ toate aчestea, sigȣrȣ ka шi în trekȣtȣ desnre viitorȣl sъȣ, Fortȣna nȣ'l înшelase niчї odatъ în toate sokotelile шi trebile чe le avȣsese kȣ boieriї saȣ nartikolariї Moldovi, шi d'aчeea rarȣ s'a 'ntъmnlat ka sъ'l vazъ чineva tristȣ. Okȣnъndȣse maї adese orї, într'ȣn anartamentȣ lateralȣ, ȣnde 'шї avea skriitorȣl sъȣ kȣ toate kondikȣцile шi katastiшele înkъ de la 1833, de kъnd fъkȣse komerчiȣl kȣ mere mȣrate шi nînъ ajȣnsese mare bankerȣ, se afla tot-d'aȣna în lȣkrȣ adȣnъnd la чifre шi la nȣle; era îndeletniчitȣ, шezъnd ne ȣn jъцȣ mare, kȣ niшte okelarї legaцї kȣ aȣrȣ, atîrnaцї ne nasȣ, шi netreчea kȣ okiї teankȣrile de skrisorї, întokmaї ka ȣn

direktor de ministerŭ, kare fiind dator a rezola în lokul ministrului sъŭ, nu face aceasta maĭ nainte d'a citi bine fie ce xъrtie.

Dar kъnd vre odatъ, din kaŭsa kъderei uneĭ kase din Londra saŭ de la Kostantinopole, el perdea un milion шi jumъtate, asta îĭ fъcea atîta kъt 'l ar fi muшkat un purice.

Însъ astъ datъ шi el se afla preokupat maĭ mult de kъt tot-d'auna.— În preokupъciunea sa se maĭ adъoga шi oare kare tristeџe: era trisiŭ maĭ ku seamъ de kъnd primise un biletŭ de la oare cine, un konfrate al sъŭ, skriindu-ĭ despre oare kare skimbъrĭ în orъnduiala lukrurilor în џearъ, kъt шi despre oare kare interese familiere.

Intrъ Lina fiika sa prea iubitъ, pe kare nicĭ odatъ nu o privea dъ kъt ku un surisu dulce al unuĭ pъrinte pentru unikul sъŭ kopilŭ. Vorbele sale era kъtre dînsa tot-d'auna tinere шi ku un ce de desmerdare; dar akum шi kъtre ea se arъtъ serios шi era foarte skurtŭ la vorbъ.

Fiika bъgъ aceasta de seamъ dar se arъtъ ka kum n'ar înџelege.

Ea era aprirsъ la faџъ ka fokul; шi din oki eĭ negrĭ шi marĭ, a kъrora kъutъtуръ era neliniшtitъ, înџelegea cineva o turburare askunsъ.

Lina mergea pe 19 anĭ. — Ea kreskuse într'un instituŭ de kreшtinĭ. Mama sa, de шi simplъ шi superstiџioasъ ka toate femeile koreligionare ku dînsa, n'ar fi putut face altminterĭ, în urma unor akcidente petrekute în pruncіea feteĭ; шi pentru kъ ea a fost promis-o, silitъ de împregiurъrĭ d'a nu ш'o perde din viaџъ, kъ o va da unuĭ preotŭ sъ o boteze

în religiunea kreштinъ; ши пentrв ka sъ nв o fakъ tokmaĭ aчeasta, чe se sokotea вn skandalв în okiĭ koreligionarilor kвltвlвĭ eĭ; saв пentrв ka sъ fie nвmaĭ пe jвmъtate kъlkat jiвrъmîntвl чe ea fъkвse, se шelgъmise a lъsa пe fiika sa sъ вrmeze kъцĭva anĭ, dвпъ чe se maĭ mъrise, вn kвrsв de învъцъtвrĭ ши konoштinца limbelor englese, franчese ши germane; пe maĭ sokotind пe чea romъnъ, kare пentrв dînsa era limba patrieĭ ш'a biserichеĭ kare a mîntвit-o.

Lina adвse aminte tъlъni-sъв kъ era Vinerĭ ши, dвпъ obiчeiв, o mвlцime de sъraчĭ aштeпta afarъ ajвtorвl чe li se da în fie чe sъптъmъnъ. Пentrв kъ ea de kъnd se fъkвse mare, пrin asistenцa sa lîngъ пъrinцi eĭ, întrodвsese fel de fel de obiчeiвrĭ în kasъ, neпвtъnd a'ĭ refвza kъte o чerere de kъte orĭ eшia la esamenв пremiantъ; se fъkвse lege de la вn timпв ka пъrintele eĭ sъ destine o mikъ пarte din пroчentele чe lвa de la îmпrвmвtaцĭ, ka sъ îmпъrцiaskъ Vinerea чerшetorilor ши чerшetoarelor kъte вn argintв.

Aчeasta era вna din nobilile пreokвпaцiвnĭ a le fiiчeĭ bankerвlвĭ. Пrin вrmare lвksвl întrodвs пînъ în gradвl чe'l deskriserъm în kasa aчestвia, îmпъrцirea ajвtoarelor la sъraчĭ, ши пînъ ши kвrъцeniea din kasъ, kвrъцeniea în îmbrъkъminцĭ, saв oare kare îngrijire de toaletъ, a пвrta tot-d'aвna вn gвlerв albв kвratв etc. toate intraв în пrogramвl чerinцelor fiiчeĭ sale, kare пredomnia în kasъ, пrin sпiritвl eĭ ши пвterea farmekвlвĭ чe avea asвпrъ-le. Ast-fel amorвl paternв, saв femeea, înrîвreazъ asвпra sпiritвlвĭ вnвĭ пъrinte kъt de fanatikв saв kъt de retrogradв. Чivilisaцiвnea omenireĭ ши înnobilarca moravвrilor чelor dintîĭ пoпвlĭ sîntem datorĭ la femeĭ!..

Кът desпre soцiea bankerȣlȣĭ, Reveka, se înцelegea пrea bine în a le kaseĭ.— Ea se îndeletniчia în aчea zi, vinerĭ, a ȣmпlea o шtȣkъ tokatъ, шi a lȣa de la fȣmȣ niшte пenцĭ de gîskъ fъkȣцĭ batokȣ. Din пarteĭ ea lъsa пe fiika sa în пaчe sъ fakъ чe voia.

Ашer, цiind întro'mъnъ · skrisoarea desпre kare menцionarъm шi de la kare nȣ'шĭ rъdika okiĭ, arъtъ kȣ чeelaltъ o пȣngъ în formъ de sъkȣleцȣ de пînzъ groasъ, шi пe kare sta imпrimat kȣ пensȣla ȣn No. 15.

Fiika lȣĭ kam kȣ greȣtate aчeastъ пȣngъ, пe jȣmъtate пlinъ de пȣimorĭ (firfirĭчĭ), krȣчierĭ nemцeшtĭ шi doȣъ-zeчerĭ-rȣseшtĭ, шi eшi. — El se ȣitъ dȣпъ dînsa шi sȣsпinъ. — Sterse okiĭ dȣп'aчeea kȣ o batistъ чe o skoase înчetinel din пozȣnarȣ; шi stergînd шi stiklele okelarilor, o пȣse îndъrъtȣ, dȣпъ чe o îndoi de vre o treĭ orĭ; шi d'aчi îшĭ kontinȣъ lektȣra шi reflesiȣnile sale sпekȣlative шi пolitiчe.

Stradele Iasilor пъrea triȣmfъnd пrin marea aktivitate чe desvъleшte пoпȣlaцiea sa. Nȣ era niчĭ de kȣm sȣпȣs aчeleĭ пotolirĭ шi monotoniĭ în kare se gъseшte sъmbъta. Vaĭ de sȣfletȣl însъ чelor чe nȣ va îngriji ka sъ kȣmпere de vinerĭ tot чe le trebȣeшte, k'aпoĭ sъmbъtъ пaчe bȣnъ, пoate пrea bine шi rъbda de foame!.. Toate пrъvъliile sȣnt înkise: niчĭ пъine, niчĭ karne шi de niчĭ ȣnele nȣ se gъseшte de vînzare. — Aшa dar stradele era ȣmпlȣte: пar'kъ ferbea tot tîrgȣl, fiind vinerĭ, zioa din ȣrmъ a sъпtъmъnĭ. — Magasinele din strada mare kȣ пostavȣrĭ шi tot felȣl de mъrfȣrĭ de lȣksȣ, adȣse din strъinъtate, eraȣ deskise, пe dinaintea kъrora maĭ · mȣlцĭ negȣцъtorĭ Jidovĭ se aflaȣ fъkъnd пlanȣrĭ, îngrijaцĭ fiind kъ strъ-

шȣтъндȣ-se residenцa la Бȣкȣreшtĭ, orĭ sъ fie пevoiцĭ a desface ачele мърфȣrĭ пe преџȣrĭ foarte eftine. Zarafiĭ postaцĭ din distanцъ în distanцъ, шi maĭ ales пe la ȣnghiȣrile stradelor, kȣ kъte ȣn dȣlъпiȣorȣ̆ kȣ geamȣrĭ d'asȣпra, în kare se vedea пiшte kȣtiĭ despъrцite kȣ deosibite felȣrĭ de monezĭ de argintȣ̆ шi de aȣrȣ̆ întrînsele, kemaȣ̆ прin sȣnetȣl ȣnor karboave vekĭ, че пe 'пчetat le vîntȣra în мъinĭ, пe чeĭ kare aveaȣ̆ nevoe de skimbatȣ̆, kȣ kondiцie d'a lъsa jȣмъtate sfanцixȣ̆ la galbenȣ̆, doȣъ-zeчĭ пarale la ȣп irмilikȣ̆, шi чinчĭ пarale la sfanцixȣ̆, шi alte dъцĭ шi maĭ мȣlt. — În toatъ Moldova komerчiȣl fiind în мъinele jidovilor, шi eĭ fiind înцeleшĭ între dъпшiĭ, orĭ ȣnde veĭ merge la vre ȣп magasinȣ̆ sъ kȣмпerĭ чeva, întъĭ цi aratъ пe zarafȣl d'alъtȣrĭ saȣ̆ din kolцȣl ȣleцeĭ, sъ mergĭ ka sъ цĭ skimbe. Aчeasta este ȣп taktȣ̆ jidoveskȣ̆!... П'în пieцe, шi maĭ ales la Tîrgȣl Kȣkȣlȣĭ, se vѣdȣ̆ o мȣlцime de jidovĭ пȣrtъпd пe sпinare în brъkъmiпцĭ vekĭ de vînzare шi înkъlцъмinte kъrпъчite; alцiĭ vînzъnd poame într'ȣп kъrȣчiorȣ̆ чe'l trage kȣ мъinele, femeĭ, la o пarte, kȣ aчe, aцъ шi fel de felȣ̆ de мъrȣпцiшiȣrĭ; ȣпȣl strigînd kolea zemble! zemble!.. altȣl vinde мȣstȣ̆ din пere ȣskate, altȣl laпte, altȣl se чeartъ, altȣl tokmeшte o kъrȣцъ kȣ lemпe; femeĭ шi koпiĭ de jidovĭ înkъrkaцĭ kȣ gîшte шi kȣ kokoшĭ mergъnd saȣ̆ viind de la xaxamȣ̆ ka sъ le taie, шi koпii de kreшtiпĭ îĭ nekъjeшte adresъпdȣ-le tot felȣl de injȣriĭ; aпoĭ ȣrȣitȣl trъsȣrelor, xodoroцitȣra kъrȣцelor чelor lȣпцĭ kȣ пiшte drȣgĭ groшĭ, пe kare sînt aшezate bȣtoaie kȣ bere saȣ̆ kȣ sпirtȣ̆, saȣ̆ saчĭ kȣ fъiпъ; strigъtȣl xamalilor aridikъпd la мъrfȣrĭ, al birjarilor шi kъte шi maĭ kъte, fakȣ̆ a se vedea tabloȣl

чel maĭ чiȣdat шi a se aȣzi atîta ȣrletȣ̆ шi larmъ în-
kъt пȣ se maĭ пoate înцelege nimenĭ. Чerшitoriĭ шi
чerшitoarele, fiinцe nenoroчite, fъrъ osebire de naцio-
nalitate saȣ̆ de kȣltȣ̆, aleargъ de la o ȣшъ la alta ka
sъ întinzъ mъna. — Ȣniĭ îшĭ adȣk aminte kъ în strada
sпre Beilikȣ̆, la kъteva kase de bankerĭ avȣцĭ milionarĭ
se îmпarte oare kare ajȣtoare jidovilor sъraчĭ шi maĭ
ales чelor bolnavĭ... Чeĭ maĭ mȣlцĭ dar se îndreпtaȣ̆
kam sпre aчea stradъ.

Sпlenditъ atȣnчĭ шi frȣmoasъ, întokmaĭ ka aчele
kȣrtezane mъreцe desпre kare ne vorbeшte biblia, fii-
ka lȣĭ Aшer se arъtъ în balkonaшȣl desпre stradъ,
шi чerшitoriĭ înчeпȣrъ a se aпroшiea de kasa kȣ o-
bloanele kȣm le deskriserъшȣ̆.

Пeпtъnatъ kȣ пъrȣl ridikat în sȣsȣ̆ шi пrins kȣ
nisчe agrafe de aȣrȣ̆ шi kȣ mъrgeane în formъ
de sъgeцĭ, îĭ desvъlea tъmпlele kȣ mȣltъ graцie; пe
kare nȣmaĭ niшte шȣviцe mititele se arъtaȣ̆ kîrlion-
цate, atъt de sȣbцirele шi fine, пrekȣm nȣmaĭ пene-
lȣl ȣnȣĭ maestrȣ mare ar fi пȣtȣt însemna în пortre-
tȣl ȣneĭ Estera.

Obrasȣl eĭ rotȣnd ka ȣn mъrȣ̆, disпȣtъnd kȣ faцa
alabatrȣlȣĭ, ȣn nasȣ̆ пotrivitȣ̆ шi o gȣrъ bine deskri-
sъ, oki eĭ marĭ negri, niшte gene stȣfoase шi o frȣn-
te desvъlitъ, konkȣraȣ̆ în armonie d'a faчe пe jȣna
Israilitъ kъt de înkъntъtoare.

O talie niчĭ maĭ mȣlt niчĭ maĭ пȣцin de kъt ka-
re ar desvъli o etate ka a eĭ, lъsa a se vedea tъietȣra
ȣneĭ marmȣre albъ ka neaoa mȣnцilor, ast-fel taliea
eĭ sveltъ шi mlъdioasъ, fiind îmbrъkatъ kȣ ȣn kaпotȣ̆
albȣ̆ шi înчinsъ kȣ ȣn kordonȣ̆ пeste mizlokȣ̆, se des-
volta ka ȣn krinȣ̆; iar ȣmeriĭ eĭ bine kreskȣцĭ, braцe

rotȣnde ші grъsȣlii sȣb o mъnekъ largъ че atîrna, ші kȣ brъцъrĭ la mъinĭ, eraŭ asemenĭ rъпitoare; kъt ші ачеle rotȣnzimĭ sferiче че se rъdikaŭ ȣmorŭ ші dȣlче пе sînȣl eĭ, akoпerit de sȣbцirea batistъ kȣsȣ-tъ în fistonȣrĭ.

Ȣmoarъ, пlinъ de vioiчȣne ші de inteligenцъ, kъȣtъtȣra okilor eĭ era imпerioasъ.— Ea însȣfla oare kare resпektŭ челорŭ че se oпreaŭ d'a o пrivi; dar nȣ se пъrea a fi ші krȣdъ пentrȣ o singȣrъ пersoanъ kare a iȣbit.

Чerшitorii, ȣnȣl dȣпъ altȣl, пriimind din mъna eĭ albъ kȣm e kaшȣl kъte o monedъ, se simцia пrea konsolaцĭ atingъnd degitile eĭ sȣbцirele ші lȣngĭ de tremȣrъtoare lorŭ mъnъ.

Toцĭ o bine kȣvînta deпъrtъndȣse.

Ea maĭ ales întreba пe чeĭ bolnavĭ, sfъtȣiea ші kъina пe femeile sъraчe vъdȣve че цineaŭ ȣn пrȣnkŭ în braцele lorŭ.

Nȣ osebia kъtȣшĭ de пȣцin пe Kreшtinŭ dintre Evreŭ; пe toцĭ iĭ komпъtimea ші tȣtȣlor le ar fi dat ȣn aчelaшĭ ajȣtorŭ. — Пentrȣ dъnsa morala tȣtȣlor legilor ші a kȣltelor se ȣnifika dinaintea dȣrereĭ ші miseriilor întregeĭ omenirĭ... Ea dar era o esчenцie kare ar fi fъkȣt sъ roшeaskъ însȣшĭ пe Kreшtinĭ пrin kondȣita eĭ, ші era ȣn îndemnŭ пentrȣ пoпȣlȣl пlin de пrejȣdiцiĭ, ka sъ se reformeze.

Lina înkъrkatъ de laȣde ші de bine kȣvîntъrĭ, se întȣrnъ mȣlцъmitъ de faпta sa ȣmanъ; ea disпъrȣ пrekȣm disпare ȣn lȣчeafъrŭ kare aпoĭ iar o sъ se arate în okiĭ tȣtor fiinцe sȣferinde. Îmпъrцi пъ-пъ la ȣnȣl toцĭ baniĭ чe'ĭ avea asȣпra eĭ, ші intrъ în

kasъ, ѕnde gъsi пe Avrѕmѕ, vъrѕl eĭ, чe o aшtenta în salonѕ, пe ѕn jъџѕ, lîngъ o fereastrъ.

El intrase пe kъnd dъnsa se aflase okѕпъndѕse de soartea чelor nenoroчiџĭ.

— Bѕnjѕr! veriшiorъ Lino! îĭ zise el îndatъ чe o vъzѕ intrъnd.

— Bine veniшĭ, vere! bine aĭ venit sъnъtosѕ! îĭ rъsпѕnse Lina sѕrizîndъ шi mѕlt graџioasъ, шi maĭ ales rîzъnd de tonѕl пrin kare Avrѕm voea sъ se arate kъ e de modъ.

Ea шezѕ aпroaпe de dînsѕl шi kѕ o dѕlчe kъnтъtѕrъ se ѕitъ lѕngѕ пrekѕm voi sъ чiteaskъ în kѕgetѕl sъѕ.

El întinse mъna ka kѕm voia sъ se joaчe saѕ a învîrti brъџeaoa din mъna eĭ lъsatъ alene пe jъџѕ.

— Îmĭ пlъчeaĭ mѕltѕ, zise el, kъnd te пriveam чe fъчeaĭ adîniaorĭ kѕ aчele femeĭ sъraчe kare te bine kѕvînta; îmĭ пlъчea sъ te aѕz пѕmindѕ-le пe Exova singѕrѕl Dѕmnezeѕ пrea Пѕtinte шi пъrintele tѕtѕlor. — Tot în пѕmele lѕĭ dar viѕ a'џĭ adѕчe пѕvele пlъkѕte...

Шi faџa Evreѕlѕĭ пъrѕ a fi skimbatъ kъnd пroпѕnџъ aчeste vorbe.

— Чe aĭ Avrѕmѕ kъ te vъz atît de skimbat? Eшtĭ ka пъretele albѕ, fъrъ o fъrîmъ de roшeaџъ пe kiпѕl tъѕ? Чe пѕvele zichĭ kъ mĭ adѕчĭ?

— Taikъ-tъѕ. пѕ џĭ a zis nimikѕ?.. Nѕ шtiĭ nimikѕ?.. saѕ în adevъrѕ пѕmaĭ aчel пrofesorѕ kreшtinѕ kare adesea orĭ te vede la Koпъѕ, saѕ în grъdina Sokoli, џĭ okѕпъ mintea шi inima; zi Lino?..

Lina se fъkѕ roшie dar se stъпъni d'a пѕ se trъ-

da ea însъшї прin тsrbsrarea че ar fi arъtat,— rъsпsnse:

— Te шtieam, Avrsm, omš ks jsdekatъ шi n'aшї fi aшtептat sъ asz de la dsmneata asemene vorbe.

— Ia sъ lъsъm astea, Lino; шtiї че пsvele am sъ'цї sпsiš, sпkis-meš de la Чернoviцї mъ face moштenitor пe toatъ starea sa kare se srkъ la doъъ-zeчї de miї floriпї: îmї lasъ niшte kase în oraшš шi o grъdinъ mare de la margine; afarъ d'aчeasta ssnt foarte avstš, îmї ksnoшtї starea? aшa dar veї konsimцi шi ts ka тъtъ-ni-tъš, de la kare te am чerst în kъsъtorie.

— Avrsmš, Dsmnezeš sъ'цї dea tot binele шi ferichirea че veї dori-o, dar kъt пentrs mine, eš ns voi sъ mъ mъrit!

— Dar че fel? ns vreї sъ mъ ieї? te veї înпroivi tъ tъ-пe-tъš? Refszї avere? refszї ferichirea ta?..

— Avrsmš, ferichirea omslsї ns e tot-d'asna nsmaї în avere, чi în împlinirea snsї skoпš пe viitorš.

Avrsm maї întъї simцisc estassl ferichireї de sn momentš че îl fъчea sъ skimbe feцe, dar kъnd aszi пe vara lsї refszъnds-ї шi mъna шi averea, o krezs kъ este nebsпъ.

— Dar Lino! adъogъ el, o sъ te mъriцї?..

— Dreпt sъ цї sпsiš пoate sъ mъ mъrit шi пoate ns, Dsmnezeš o шtie, însъ пentrs dsmneata veї nemeri mslt maї bine lsъnd пe Raxila fata lsї Mexel bъkansl, saš пe Debora fata gisvaergislsї din sliцa mare; пentrs kъ orї kare din ele te va isbi, veї fi înцeles de dînsele шi veї пstea a te sni; dar vezї eš, ideile mele, dorinцele чe am, visorile mele de o ferichirъ ns se пotrivesk nichї odatъ ks a le dsmitale... Veї

krede kъ sînt o nebсnъ, kъ sînt o smintitъ, kъ nс шtiŭ че vorbeskŭ шi nс шtiŭ че fak, am visсrile mele, Avrсmŭ, шi voesk sъ fiŭ sinчerъ kъtre dсmneata.

— Dar tatъ-tъŭ voeшte шi este xotъrîtŭ ka sъ te mъrite, replikъ Avrсmŭ, tсrbсrat de rъsnсnsсl kare i.'l dete.

— Eŭ stim voinцa пъrinцilor înkъt поate avea сn drent ka пъrinte asспra mea, aчeasta e сna din чele zeчe învъцъtсrî a le Пrofetсlсî Sъntŭ; dar vezî kъnd aî шti istoriea konilъriei mele, îmî veî da drentate. — Пînъ la doî anî de la naшterea mea, eram sсferindъ de omorîtoarea natimъ a koniilor... Mama mea шi tatъ-meŭ desneraцî kъ vor maî avea пe fiika lorŭ, шi maî kс seamъ kъ atсnчî eî nlîngeaŭ nerderea сnсî fiŭ maî mare, ziserъ sfъшiind vestmintele de ne dъnшi, чe ne foloseшte aсrсl шi toatъ avсцiea noastrъ fъrъ astъ konilъ? чine se va gъsi sъ o tъmъdсiaskъ de rъсl че o mсnчeшte, va lсa o jсmъtate din aсrсl шi averea noastrъ. Toцî rabini, marele rabin de la Satagсra, че venise în treakъtŭ de la Fokшanî пe la Bakъŭ, mъ vъzс шi 'шî înчerkarъ псterea învъцъtсreî lorŭ; toцî doktoriî шi moaшele din Moldova nс псtсrъ faчe nimikŭ ka sъ skane, na fiika lсî Aшer. Mama mea, dсnъ îndemnсl a kъtor-va kokoane Moldovene, xotъrîrъ a merge kс mine la Bсkovina шi a kъdea kс mine dinaintea Sъntсlсî Ioan din Sсчiava, че se aflъ în Metronoliea чea mare de akolo; nentrс kъ, ziserъ doamnele kreшtine, чine kade kс kredinцъ dinaintea aчelсî Sъntŭ e neste nсtinцъ ka rсgъчiсnea sa sъ rъmîie neaskсltatъ... Dar eŭ mъ aflam maî mсlt între чeî morцî dekъt între чeî viî шi nс eraŭ sigсrî kъ vorŭ nсtea ajсnge kс mine пînъ

la Sȣчiava. Tot tîrgȣl Bakъȣlȣĭ, ȣnde trъia пъrinџi meĭ atȣnчĭ, kȣnoштea starea чea tristъ a lorȣ̆. Atȣnчĭ o femee din satȣl Leteea veni de sпȣse mamъ-шi kъ пreȣtȣl чel bъtrînȣ̆ al satȣlȣĭ are **darȣl minȣnilor** kъnd чiteште la пъtimaшĭ. Пъrinџi meĭ alergarъ la dînsȣl, se rȣgarъ de el, пlъnserъ kȣ mine пe braџele lorȣ̆, dar пreȣtȣl le rъsпȣnse kъ nȣ пoate sъ чiteaskъ чelor d'o altъ kredinџъ. Пъrinџi meĭ nȣ înчetarъ d'a 'l rȣga шi el le rъsпȣnse: va îшпlini aчeasta kъnd vor konsimџi ka eȣ̆ sъ пriimesk botezȣl...

— A! kȣm s'ar fi пȣtȣt aчeasta! adъogъ Avrȣm, ka kȣm îшĭ пerdea mintea.

— O lȣme întreagъ kȣnoaштe aчestȣ̆ adevъrȣ̆!

— Lino, vezĭ, aĭ simпatie пentrȣ kreштinĭ, din чeea чe înџeleseiȣ̆?

— Fъrъ a desпreџȣi vre odatъ kredinџa пъrinџilor meĭ, am venerat biserika kreштinъ шi am askȣltat kȣ пlъчere de kъte orĭ am aȣzit чitind ȣn пreȣtȣ̆ dinnaintea altarȣlȣĭ.

— Aĭ intrat dar шi în biserikъ?

— O! de mȣlte orĭ, шi maĭ tot-d'aȣna în biserika чelor Treĭ-Sfinџĭ, ȣnde este Sъnta Пaraskiva.

Avrȣm, aȣzind aчeste vorbe, krezȣ de o kamdatъ kъ vara lȣĭ îшĭ rîdea de dînsȣl, шi пentrȣ kare înчeпȣse a i se sbîrli пerчiȣniĭ de mъnie, dar iarъшĭ se liniшti.

— Ȣrmeazъ înainte, adъogъ el.

— Пreȣtȣl, xotъrît, zise kъ altminterĭ nȣ va пȣtea sъ'mĭ чiteaskъ molitfa de însъnъtoшire. Tatъ-meȣ̆ шi mama mea rъsпȣnserъ kъ eĭ sînt maĭ mȣlt bъtrînĭ шi kъ eĭ пriimind пroпȣnerea sa aпoĭ trebȣe

ka ши eĭ sъ se leaпede de kredinцa strъbsnilor sъĭ, lskrs че пs vor faчe niчĭ odatъ; dar eĭ insistarъ mereš lîngъ пreѕtš rsgъndsl, ши maĭ adъogirъ, kъ eš skъпъnd de la moarte, че пs пrea kredeaš, fakš gisrъmîntš kъ mъ vor lъsa la alegerea mea kъnd voiš fi mare; пs se vor împrotivi daka eš voiš voi kiar sъ mъ ши botez....

Пreѕtsl fs mslцъmitš de astъ пromitere a msmъ-mi ши a tatъ-meš; dar însъ el se tems de vre o rъsпsndere, ши zise kъ voeште sъ aibъ o xъrtie de la пrotoiereсl de Bakъš. Aчesta, ka omš inцelentš, skrise пe ssпlika че i o dete пъrinцi meĭ kъ: „чele sъnte пs se sпsrkъ..." o temъ din sъntele skriптsrĭ lsatъ. Dsпъ o lsптъ grea, dsпъ maĭ mslte zile de alergъtsrъ, пrivind ks okiĭ ksm eš mъ msnчiam ши mъ пerdeam arzъnd în niште flakъrĭ de dsrerĭ, amorsl de пъrinte, kredinцa în aчel пreѕtš bъtrînš, fъksrъ minsnĭ, kъ în adevъrš mie îmĭ fsse bine dsпъ че îmĭ чiti în treĭ rъndsrĭ ши mъ stroпi ks aпъ sънцitъ. — Kredinцa ta te va mъntsi! a zis învъцъtorsl Iisss ... În adevъr kredinцa пъrinцilor meĭ mъ skъпъ de la moarte. — Vezĭ dar, Avrsm, am drептate saš пs, ka sъ am stimъ пentrs datinile Kreштinilor ши sъ veнerez biserika lorš?

Avrsm rъmъsese пe gîndsrĭ.

— Aпoĭ, штiĭ, eš am kreskst alt-fel, am învъцat în skolĭ, am чitit istoriea lsmi, пs пot avea пrejsdiцiĭ; jsdek lskrs пreksm este, daš drептate ksĭ o are; am чitit istoriea пoпslslsĭ чelsĭ ales de Dsmnezeš, kare e пoпslsl Evreš, am чitit înъlцarea, ssferinцele ши kъderea lsĭ... Пentrs kъ greiшirъ пъrinцi ши strъbsni noştri, noĭ azĭ ssferim xsla ши desпre-

цsl nonslilor!.. Sfъшierile, desbinarea, sra din ire-
kst ne nerds natriea... Kъrцile Пrofeцilor nsmeskš
neferiчirea de kare fsse bîntsit nonslsl Isdei nentrs
rъtъчirea lsĭ! Exova чertъ ne fii sъĭ шi чearta lsĭ
fsse teribilъ!... Dsnъ чe el rъtъчi smblъnd lsmea,
fъrъ azilš шi fъrъ natrie, gonit din lokš în lokš, din
цearъ în цearъ, venirъ însfîrшit aчestĭ fiĭ чertaцĭ de
чel Пrea Înalt, într'sn lokš snde nonslsl kreштinš ĭĭ
îmbrъцiшъ шi ĭĭ nriimi... Deчe dar astъ isolare a no-
nslslsĭ Evreš kъnd este îmbrъцimat шi nriimit în цea-
ra Romъnilor?.. Moldova e natriea noastrъ чelor ka-
re ne am nъskst în nъmîntsl eĭ, чelor denrinшĭ a se
bskзra nsmaĭ de frsmsseцea чerslsĭ eĭ, чelor kare se
înavsцesk în mizloksl nonslslsĭ eĭ, чelor чe isbeskš
nъmîntsl, msnцĭ шi rîsrile eĭ, чelor чe se îmnъrtъ-
шesk de toate bsnsrile eĭ, чelor nriimiцĭ ssb skstsl
legilor шi al datinilor d'aiчĭ, чelorš denrinшĭ a as-
kslta msfsika шi limba nonslslsĭ, чelor чe se isbeskš,
чelor чe îmbъtrîneskš шi se înmormъnteazъ aiчĭ, чe-
lor чe se roagъ lsĭ Exova în nъmîntsl aчesta: sin-
gsrslsĭ Dsmnezeš Пrea Пstinte шi nrea îndsrъtorš!
Eĭ bine, Avrsm, kastъ sъ fimš drenцĭ, kastъ sъ ne
lsminъmš!.. Kreштini sînt traцiĭ noштri, цeara Ro-
mъnilor este natriea noastrъ, sъ faчem dar шi noĭ
чeva nentrs ka sъ avem drentsl d'a ne bskзra de ns-
mele aчesta, — a avea o natrie!..

Jsna Israilitъ nъrea insniratъ kъnd vorbea a-
чestea Evreslsĭ kare ns fssese denrinsš de kъt a aszi
nreчente de fanatismš, a цine la kostsmsl чel barbarš
шi a se înkina asrslsĭ. — El ns zise maĭ mslt o
vorbъ.

— Sînt mъxnitъ, adъogъ ea, kъ ns este ertat

seksslsĭ meŏ d'a nronsne reforme, de a renresinta na-gisnea în faga gsvernslsĭ ш'a nagisneĭ romъneшtĭ, k'atsnчĭ aшĭ dori sъ nortŏ sn nsme mare; aшĭ vorbi чelor bъtrînĭ, aшĭ sfъtsĭ jsnimea, aшĭ intra în sinagoge ks skonŏ de a îndrenta oninisnile, aшĭ kombate rъtъчirea, aшĭ biчisi vigisl шi toate nъravsrile skîrboase, aшĭ kъsta sъ lsminezŏ nagisnea mea, aшĭ disnsta în mslte nsnkte rъtъчirile rabinilor, ka srmaшiĭ nonslslsĭ чelsĭ ales de Dsmnezeŏ sъ merite titlsl aчesta! — Am чitit mslt, am rъsfoit skrintsrile шi kъrgile nrofegilor, nentrs ka sъ afls adevъrsl;— am stsdieat nrekъt e nermis seksslsĭ шi anilor meĭ шtiinga literatsreĭ nonslilor vekĭ шi a чelor modernĭ; am чitit ne Chiller al Germanilor, ne D-na de Staël, ne Chatobrian al Franчesilor, ne damiчela Stevar Englesъ шi ne algĭ noegĭ smanĭ; am admirat karakte-rsl eroikŏ al femeilor чelebre; — Ioana de Ark a a-nrins în ssfletsl meŏ simgimente de eroismŏ; — femeĭ skriitoare, artiste însemnate, чelebritъgĭ ale sekolslsĭ în kare trъimŏ, — îmĭ insnirarъ mintea шi mъ fъksrъ sъ invidiez soarta-le шi sъ fiŏ geloasъ de ns-mele lorŏ!.. Vezĭ dar, vezĭ kъ assrsl ns este totsl kare faчe feriчirea mea; anlekarea aчeasta este nrea înjositoare шi ns se notriveшte ks mine; sn karak-terŏ nobilŏ, o frsmoasъ nsrtare, ideĭ generoase, kom-nъtimirea чelsĭ nenoroчitŏ, anlekarea kъtre binele al-tsia iatъ religisnea omslsĭ ksltivatŏ! — iatъ doringa шi vissrile mele de kare sînt dominatъ!.. Ns ne notrivim dar Avrsmŏ, шi aĭ fi nrea neferiчitŏ ks mine...

Avrsmŏ rъmъsese ks kansl în josŏ, kъnd intrъ Amer чel чe askBltase din anartamentsl lateralŏ o

mare парte din vorbele Lini, шi Reveka se ivi deskizъnd ȣшa deспre faцъ.

Бъtrînȣl rъmъsese kȣ braцele înkrȣчimate пrivind пe fiia-sa чe se skȣlase în sȣs dinainte-ĭ шi пe Avrȣmȣ̆ чe se afla ka înlemnit пe skaȣnȣ̆.

Reveka lȣъ чea dintîĭ vorbъ, adresъndȣ-se kъtre Avrȣmȣ̆: Sabъtȣ̆ bȣnȣ̆ sъ aibĭ! bine aĭ venit la noĭ Avrȣmȣ̆! sъ rъmîĭ sъ чinъmȣ̆ kȣ toцiĭ la aпrinsȣl lȣminilor.

Avrȣmȣ̆ tresъri, ka kȣm s'ar fi deшteпtat dintr'ȣn visȣ̆.

— Iertaцi-mъ, voiȣ̆ întъrziea пrea mȣlt la rъsпȣnsȣl în...

чiȣne, шi d'aчeea nȣ vъ пot fъgъdȣi...

Avrȣmȣ̆ fiind de tot tȣrbȣrat, nȣ пriimi a rъmînea la чinъ.

Aшer zise kъtre fiika sa: Шtiȣ̆ чe kȣцeцĭ tȣ Lino; sȣnt пrea nemȣlцъmit de veĭ rъmînea în aste ideĭ чiȣdate!.. Avrȣm цi a fъkȣt kȣnoskȣtъ xotъrîrea чe am ka el sъ fie alesȣl tъȣ̆. Sabъtȣl zileĭ de mъine voesk sъ fie sъrbъtoarea logodireĭ tale... Nȣ aшĭ krede kъ vreĭ sъ te îmпrotiveшtĭ! Iatъ în astъ skrisoare, ȣn konfrate al meȣ̆ mъ înшtiinцeazъ de чele чe eшtĭ xotъrîtъ a faчe; toate dar le am aflat. S'ar пȣtea oare ka Lina, fiika mea, sъ fakъ vre ȣn пasȣ̆ în kontra voinцeĭ пъrintelȣĭ eĭ?..

Aшer цinea înkъ în mъinile sale aчea skrisoare чe a fost пriimit-o, шi kare konцinea interese de familie, kȣm maĭ arъtarъmȣ̆.

— Lina ka lovitъ de trъsnetȣ̆, aȣzind aчeste kъzȣ în genȣke dinaintea tъtъ-ni-sȣ̆.

Avrȣmȣ̆ vъzъnd пe bъtrînȣ̆ atît de xotъrît, пъrea kъ reînsȣfleцeшte.

Reveka începu a lăkrăma văzănd pe fiia-sa aша de turburată шi vorbind kătre tătă-ni-său ku atîta determinare.

— Eшtĭ părintele meŭ, taikă! Te iubeskŭ шi te stimŭ prea mult, dar să nu mă sileшtĭ la un pasŭ че nu voeskŭ a'l faче; nu mă mărit!..

Avrumŭ iar înlemni auzind aчeasta.

— Чe voeшtĭ să faчĭ? adăogă Aшer, veĭ îmbătrîni ast-fel?..

— Rămîiŭ stăpănă pe alegerea чe voiŭ să fakŭ, ka шi pe konшtiinцa чe o am...

— Konшtiinцa ta se va kondučе de voinцa mea; alt-fel n'am fiikă! zise bătrînul prea supărat.

— Taikă, aĭ făgădŭit odată kă îmĭ veĭ lăsa konшtiinцa шi alegerea mea liberă!

Atunчĭ Reveka îшĭ aduse aminte de starea fiiчeĭ sale kănd era să o pearză de bolnavă шi чe promisese împreună ku bărbatu-său preotuluĭ чeluĭ bătrîn de la Leteea kare a skăpat-o. — Înчepu a plănge шi maĭ tare.

Aшer maĭ voi să zikă чeva, dar văzănd pe femeea luĭ kă plănge se opri.

— Rădikă-te! zise bankerul fiiчeĭ sale kare îĭ îmbrăцiшase piчioarele шi nu înчeta d'a 'l învinge prin kăutătura eĭ чea rugătoare шi mult dureroasă.

Lina adăogă: nu mă ridikŭ de la piчioarele tale pînă чe nu veĭ ziчe kă nu mă veĭ sili la o alegere чe nu voesk eŭ!..

Pe kănd bătrînul bankerŭ шi fiika sa se afla în aчeastă stare, se auzi de odată цipete шi o larmă ka kum era fokŭ în stradă. El eшi numaĭ de kăt în xalatŭ шi ku tikiea sa pe kapŭ, шi după el aleargă

ші Avrsmš, ka sъ vazъ чe este; iar Lina, kѕ okiĭ roшiĭ ші плinĭ de lakrime, fѕ sпrijinitъ пe пeпtѕl mameĭ sale чe nѕ înveta d'a o konsola ш'a o re'ntoarчe de la ѕn felš de leшinš în kare ea kъzѕse.

Dѕпъ kъte-va minѕte, bankerѕl ші Avrѕmš intrarъ în kasъ bъtъndѕle пeпtѕl la amъndoĭ de o nesпѕsъ tѕrbѕrare; eĭ adѕserъ vestea kъ a disпъrѕt fata argintarѕlѕĭ din strada înveчinatъ, пentrѕ kare se fъkѕse aчea larmъ, ші toцĭ jidoviĭ merѕš kѕ grъmada la пoliцie sъ чearъ drentate, ka sъ le deskoпere пe fѕrš.

Aшer îшĭ пѕпea repede în kamera lateralъ kaloшiĭ în пiчioare ші lѕъ iste пъlъriea sa de kastorš пe kaпš, пentrѕ a merge d'a drenтѕl ші întinsš la ministrѕ . . .

III.

Teribilul Terapont.

Пoieнele este la o пoштie deпarte de Iasĭ, în drѕmѕl sпre Vaslѕĭ ші Bъrlad. Maĭ kѕ seamъ kъt цine шoseaoa, de la Movila lѕĭ Пѕрчel ші пînъ în Iasĭ, ші kъt цine valea Loxanѕl desпre Xѕшĭ, kalea repreѕintъ пosiцiѕnile чele maĭ interesante: nѕmaĭ dealѕrĭ akoпerite de kodrĭ ші vъĭ пitoresчĭ, пrekѕm se vede пretѕtindenĭ în пъmintѕl Moldovi ші al Bѕkovini. Asemenĭ nѕ vomš liпsi d'a arъta kъ kodrѕ чe se înчeпe de lîngъ Пoieпe, ші kare цine пînъ d'asѕпra Iasilor, la Reпedea, este tot aша de desfъtъtorš ші

пerikȣlosȣ̆ ka чel de la Strȣnga, dinkolo de Tîrgȣl-Frȣmosȣ̆, saȣ̆ ka чel din sȣsȣl Пaskanilor la Moцka; iar aȣtoritatea este silitъ sъ цie kъte-va пostȣrĭ de gendarmĭ, пentrȣ пaza шi sigȣranцa чelor чe kъlъtoresk п'akolo.

Din kъnd în kъnd niшte bande de пotlogarĭ tȣrbȣrъ пaчea trekъtorilor; шi osebit kъ desbrakъ frȣmȣшelȣ̆ пe чine aпȣkъ п'în mȣrgȣl seriĭ, saȣ̆ maĭ tъrziȣ̆, шi ĭ ia tot чe are în пȣngъ saȣ̆ în kimirȣ̆, aпoĭ, пrin reaoa dȣmnealor kondȣitъ, deterъ пaшtere ȣnȣĭ пroverbȣ̆ чiȣdatȣ̆ шi kare este foarte kȣnoskȣtȣ̆ пoporȣlȣĭ шi tîrgoveцilor din Moldova: — a fi bъtȣt пe datorie... Însъ jidoviĭ kari kȣnosk bine aчest пroverbȣ̆ ȣmblъ tot-d'aȣna mȣlцĭ într'o trъsȣrъ, sъ se înkȣrageze ȣnȣl пe altȣl, шi kъnd vъd nevoia se пomenesk strigъndȣ̆ ghevaltȣ̆! чe însemneazъ o lȣпtъ teribilъ kȣ niшte ast-fel de miшeĭ, saȣ̆ kъ se aflъ fȣgind mъnkъnd пъmîntȣl... Шi de kъte orĭ de sȣflarea vîntȣlȣĭ se miшkъ frȣnza, saȣ̆ ramȣrile konaчilor, шi li se пare kъ aȣ̆ sъ fie atakaцĭ, atȣnчĭ sъ te цiĭ!... arabagiĭ чe sînt din konnaцionali negȣцъtorilor чe dȣчe п'în trъsȣrĭ, dъ biчe kailor fъkъndȣ-ĭ a sbȣra ka vîntȣl; iar kъnd sînt aпroaпe sъ iasъ din aчel kodrȣ, înчeпȣ̆ kȣ toцiĭ a kъnta, шi viaцa revine пe fisionomiea lorȣ̆ чe maĭ nainte o avea пerdȣtъ... Пoienele пrin ȣrmare, kare sînt la estremitatea kodrȣlȣĭ, шi kare kad пe пroпrietatea boerȣlȣĭ B.... пȣ le пȣtem ziчe niчĭ ȣn satȣ̆, niчĭ vre ȣn tîrgȣ̆ însemnat, чi ȣn tîrgȣшorȣ̆, adikъ o ȣliцъ de jidovĭ vînzъnd vinȣ̆, rakiȣ̆, пъkȣrъ шi kъte чeva d'a le mъnkъriĭ; — maĭ sînt шi vre o kъteva lokȣinцe, maĭ пe deпarte, de Moldovenĭ, шi kъteva bordeie de цiganĭ meшterĭ fъȣ-

rarĭ; fiind aчi шi поштiea, чea din ȣrmъ, kȣm arъtarъшȣ, спrе Iasĭ, tot kȣ nȣmele aчesta.

Negȣцitoriĭ dar din Поiене, kari se sfieskȣ în viaца dȣmnealor de a faчe gîlчeavъ, saȣ sъ se ia kȣ чineva la bъtaie, fak чe fak пe tъkȣte, nȣmaĭ alишveriшȣl sъ le meargъ bine; ш de aчeea ȣn simпlȣ komisarȣ e îndestȣl d'a menцine ordinea aiчĭ; ш'aчesta avъnd kȣ sine nȣmaĭ ȣn slȣjitorȣ, servindȣ-se kȣ el, la deosebite kazȣrĭ, ka de o пȣtere, спre a esekȣta vre ȣn ordinȣ чe ar veni de la Iasĭ.

Komisarȣl era ȣn vekiȣ slȣшbaшȣ поliцieneskȣ. — Ȣn oшȣ skȣrtȣ de talie, kȣ ȣn obrazȣ mare шi kȣ пъrȣl kreцȣ. kare înчeпȣse a kъrȣnцi; пȣrtъnd o шaпkъ kȣ kokardъ d'asȣпra kozorokȣlȣĭ шi пe deшъrginĭ kȣ шnȣrȣ roшȣ; ȣшblъnd k'o ȣniformъ nȣ de tot veke: ȣn sȣrtȣkȣ, пantalonĭ шi чisme de vaksȣ în пiчoare.

Orĭ чe jidovȣ l'întъlnia negreшitȣ îl salȣta skoцъnd kъчiȣla de blanъ dinnaintea lȣĭ пъnъ la пъшîntȣ, шi îl kȣrtenia adresъndȣ-ĭ vorba: domnȣle komisarȣ slȣga dȣmitale!...

Dintre toцĭ jidoviĭ nȣmaĭ jȣпъn Iцikȣ era maĭ adese orĭ vizitat de domnȣl aчesta; пentrȣ kъ ziчeaȣ ȣniĭ alцiĭ kъ oȣle чele koaпte чe le avea de vînzare шi vinȣl чel albȣ kare l'avea în пivniцъ eraȣ пrea gȣstoase...

Kanчelariea sa, fiind neчesitate d'a fi пȣsъ în mijlokȣl tîrgȣlȣĭ, шi пentrȣ kъ nimenĭ nȣ se gъndise d'a konstrȣi într 'adins o kasъ, fȣsese nevoit sъ o цie în ȣna din aчele kъrчiȣшĭ, lîngъ kare se afla o kъшъrȣцъ. — Aчi se înfъцiшea чeĭ чe aveaȣ nevoe de vre o jȣdekatъ, aчi se пriiшeaȣ reklamaцiĭ, se kon-

frꙋntaꙋ пъгџile interesate, ши маї adese orї în пгъ-vъlie la jꙋпъп Iџik se da xotъrîrea; saꙋ d'aчi se înainta пгочесꙋl la tribꙋnalꙋl din tъгgꙋ. Аша dar jꙋ-пъп Iџik ши domпꙋ komisarꙋ eraꙋ de o потrivъ re-ꙋпектаџї în ọkiї попогꙋlꙋї; пentrꙋ kъ de mꙋlte orї, kъnd domпꙋ komisarꙋ пꙋ пrea înџelegea ꙋп lꙋkrꙋ, veniea jꙋпъп Iџikꙋ de шї da пъгеrea.

Tokmaї în aчea zi, vinerї, era jꙋdekatъ în пгъ-vъliea lꙋї jꙋпъп Iџik: doꙋъ Џiganчe ши ꙋп koпilꙋ eraꙋ înfъџiшаџї dinaintea domпꙋlꙋї komisarꙋ; пentrꙋ kъ mama koпilꙋlꙋї îl dedese de sꙋfletꙋ kꙋmnateї sale sъ îl kreaskъ, sъ 'l fakъ mare ши sъ fie al eї de tot; пi, dꙋпъ trecere de o lꙋпъ ши jꙋмъtate, femeea îшї lꙋase seama ши reklama lꙋarea îndъгъt a koпilꙋlꙋї de la kꙋmnata sa. Domпꙋl komisar опiniea...

Dinaintea ferestrelor aчesteї kanчelariї se oпri în stradъ o тъsꙋгъ чe пъгеа kъ venia din пгочiнчie. Într'însa era o doamпъ пꙋ пrea ꙋгîtъ, dar niчї atîta de jꙋпъ ka sъ пꙋ поatъ kъlъtori singꙋгъ într'o тгъ-sꙋгъ, însoџitъ пꙋmaї de o kamerierъ.

Ea avea obrazꙋl ши kапꙋl învъlꙋit kꙋ ꙋп ster-garꙋ de borangikꙋ foarte sꙋпџire kꙋ florї пe de мъг-giнї ши пe la kъпъtîie; kꙋ jꙋмъtate мъпꙋшї de мъ-tase negre în mъinile sale, ши kꙋ o mantelъ de мъ-tъsꙋгie, kꙋ kare era akoпeritъ пeste totꙋ.

Kameriera шedea dinainte пe kапгъ, îmbrъkatъ ka de drꙋмꙋ, ши kꙋ o пъlъгie amazoпъ de пaie пe kапꙋ.

Тгъsꙋгa se oпri la voчea sa strigъnd vizitiꙋlꙋї; iar ꙋп jꙋne чe se dete josꙋ dintr'o briшkъ kare era venitъ de la Iasї, se апгопie de тгъsꙋгъ, пꙋse ꙋп пi-чorꙋ пe skaгa din josꙋ ши înчeпꙋ sъ vorbeaskъ kꙋ sꙋs-пꙋmita пersoaпъ.

Kamęriera sa niчï kъ lsa aminte la чele чe eï vorbirъ.

Jsnele aчesta ęra Fratele-Andreï, Romъnš de kaпaчitate înaltъ, sn пrofesorš din Iasï, jsne kare sъvîrшise doktoratsl la Berlin; el a fost trekst kolegisl în Sibiiš, învъцase teologia la Blaziš, пentrs kъ fssese deчisš a îmbrъцiшea kariera klerikъ; шi aпoï, favorisat de soarte, srmъ maï deпarte stsdiile sale în strъinъtate. Ęl absolvise ksrssl de drept шi devenise maï tîrziš doktorš în litere; dar amiчi шi konfraцi sъï, шi kiar dsпъ чe eï se re 'ntsrnъ în Moldova, în пъmîntsl naшterii sale, îl nsmirъ Fratele-Andreï, пentrs ideile чe le avea; пentrs kъ el da la toцï aчeastъ nsmire, ajstъnd шi îmbrъцiшъnd пe fie kare ks sn simцimentš de frъцietate; ka sъ ziчem aшa el era kiar sn Aпostolš.

Vestimintele sale era ka a le snsï klerikš. — Îmbrъkat simпls dar ks msltъ îngrijire шi ksrъцenie, пsrta niшte îmbrъkъminцï lsnгï romъneшtï: sn ssmanš de пostavš negrs, пantalonï шi чisme ksrate, шi avъnd o пъlъrie smoarъ пe kaпš. — Taliea sa era interesantъ, ks sn kiпš dslчe шi ks okï kъпrsï, sn пъrš kastaniš lъsat în bskle пe lîngъ srekï, dъnd aerslsï sъš, mъreцš шi falnikš, sn karakter antikš, шi de sn adevъrat Romъnš. — El vorbea rarš dar se gîndia bine; gata a adsчe orï чe felš de serviчiš amiчilor sъï, ns se gъsi vre o datъ sn omš kare sъ se пlъngъ de dînssl.

El ksnoшtea пe чeï marï ka шi пe чeï miчï; era îndatoritorš kъtre toцï, deпarte de пedantismsl snora чe se kred geniisrï шi 'шï пermit o пeksviinцъ de a rîde de alцiï шi a kritika пe toatъ lsmea...

*

El da fie kъrѕia че este al sъŭ; ші maĭ kѕ seamъ nѕ era lingѕшitorŭ kъtre ѕniĭ ші ѕn kѕmпlitŭ tiranŭ kъtre alцiĭ. — Fratele Andreĭ dar kѕ kinѕl ачesta era iѕbit de toцĭ.

Nѕ maĭ пѕцin пînъ ші femeile înцeleseserъ kaпaчitatea ші meritile sale; ші d'ачeea nѕ se oпreaŭ d'aĭ konfiea ѕnele sekrete ш'al konsѕlta în diferite kazѕrĭ.

Sѕs zisa doamnъ dar între altele, adъoga ѕrmъtoarele vorbe:

— Sînt vezĭ desпeratъ!.. Am пreпѕsѕrĭ asѕпra bъrbatѕlѕĭ meŭ kъ, dѕпъ чele че am aѕzit, el 'ш'a adѕs Idolѕl desfrînъrilor lѕĭ, o fatъ de шeaĭ-sпre zeчe anĭ, пe kare o îmbrъkъ într'o rasъ kъlѕgъreaskъ, la Xangѕl, ka s'o askѕnzъ de okiĭ чelor чe'l observъ. Daka m'aшĭ înkredinцa desпre ачeasta, jiѕrŭ пe Dѕmnezeŭ kъ eŭ însѕmĭ voiŭ пѕne fokŭ ші voiŭ пrefaчe zidѕrile ачealea în rѕine ші în чenѕшъ.

— Пoate kъ nѕ e adevъrat чele чe aĭ aѕzit, doamnъ! rъsпѕnse Fratele-Andreĭ. Eŭ шtiŭ kъ soцѕl dѕmitale te iѕbeшte, te stimъ, ші n'aшĭ krede!..

— O! da, am aѕzit-o de sigѕrŭ ші voesk a mъ înkredinцa, adъogъ dînsa.

Ачeastъ doamnъ era soцiea ѕnѕĭ пartikolarŭ din familiĭ de пroпrietarĭ marĭ; ші пentrѕ kъ шtiea пe jѕnele Andreĭ legat în relaцiĭ de aпroaпe kѕ bъrbatѕl eĭ, voia sъ afle de la dînsѕl ачeea чe o neodixnea ші o fъчea sъ rъsѕfle nѕmaĭ rъsbѕnare.

— Sпѕne, domnѕle, aшa sъ trъeшtĭ? zise ea, sпѕne чe шtiĭ?.. ші kъt пentrѕ rekѕnoшtinцъ din пartea mea, îцĭ voiŭ fi într'o zi de mare ajѕtor la însoцi-

rea dsmitale ks fiika bankerslsĭ пe kare шtiš kъ o isbeшtĭ. — Пoџĭ sъ fiĭ sigsrš de asta!..

Andreĭ rъmъsese simitš de чelo чe ĭĭ zise astъ femeie. Oki sъĭ пъrsserъ strъlsчind de o lsminъ sekretъ чe o dъ sпe orĭ sпeranџa. Kъstъtsra lsĭ era dslчe шi linъ. — Se sitъ la dînsa, шi пar'kъ voi a'ĭ mslџъmi ks toatъ inima fъrъ a ziчe чeva. El se gъsia într'sп momentš de transпortare... Ks toate aчestea ĭĭ mslџъmi fъkъnd ks kaпsl шi lsъnds-ĭ înчetinel o mъnъ пe kare i o sъrstъ.

— Ns krez, doamnъ, ka sъ te amъgeaskъ sopsl dsmitale, adъogъ Andreĭ, ks sп tonš de înkredere, dameĭ чe îl пrivea observъndsl bine; ksnosk пe domnsl soџsl dsmitale шi шtiš kъt te isbeшte!.. Dar пentrs ka sъ te пot asigsra desпre чele чezik, kъnd veĭ merge dsmneata la Xangsl, mъ veĭ gъsi akolo пe mine.

— La Xangsl dar! zise aчeastъ doamnъ ks toatъ esпresisпea пasisпeĭ sale, la Xangsl!.. шi dsпъ aчeasta fiĭ sigsrš de чeea чe am пromis.

Se desпъrџi lsъndsшĭ ziua bsпъ ks toatъ bsna ksviinџъ de la dînsa. —Trъssra шi пorni îndatъ. Iar el fiind kъ mergea sъ viziteze пe sп пroпrietarš a џearъ, чe пs era deпarte d'aiчĭ, шi kъrsia, пe lîngъ alte trebĭ, ĭĭ adsчea o skrisoare trimisъ de la Пaris de la fisl sъš, se gъtia a se ssi în brimkъ ks sъ 'шĭ srmeze kalea înainte.

Întъlni din întъmпlare пe sп oare kare пreotsl Ikonoms чe ĭĭ era ksnoskst; skimbъ шi ks el kъteva vorbe, din kare kassъ întъrzie.

Jidoviĭ înчeпsserъ a se kam gъti sъ aпrindъ п'în kasele lor lsminĭ mslte de vinerĭ seara sпre sъm-

bъtъ, a пregъti osпъцȣl че цine пînъ a doȣa zi seara, a пȣne пe mesele lorȣ̆ kolaчĭ sпoiцĭ kȣ oȣъ пe d'asȣпra, a adȣчe fertȣrъ de пasъre шi de пeшte, a ȣmпle garafele kȣ vinȣ̆ шi a sпъla пaxarele пe dinlъȣntrȣ шi пe dinafarъ; a se sпъla însȣшĭ eĭ шi a se skimba în пremenelĭ, пregъtindȣse a înkide пrъvъliile ш'a пȣ maĭ vinde nimȣlȣĭ nimikȣ̆, niчĭ indigenilor, niчĭ kъlъtorilor; шi într'ȣп kȣvъntȣ̆ a serbъtori zioa Domnȣlȣĭ veselindȣse kȣ bъtrînĭ шi kȣ tinerĭ, kȣ femeĭ шi kȣ koпiĭ, kъntъnd пsalmiĭ Пrofeцilor, ȣnȣl kъte ȣnȣl; ш' aпoĭ чeea чe e maĭ mȣlt, de ar fi пerit пъmîntȣl, saȣ̆ s'ar fi întъmпlat orĭ чe, s'a isпrъvit, nȣmaĭ пȣneaȣ̆ mъna пe nimikȣ̆, niчĭ пe fokȣ̆, niчĭ пe aпъ, niчĭ пe чel maĭ neînsemnat obiektȣ̆, afarъ de monetъ!.. Kȣm am ziчe sînt ȣnĭ kari din пrea mȣltъ lъkomie îndrъsnesk a sпȣrka zioa aчeasta пriimind banĭ de la kreшtinĭ; saȣ̆ fereaskъ Dȣmnezeȣ̆, într'ȣn kazȣ̆ de nenoroчire, atȣnчĭ sînt nevoiцĭ a se aпъra kȣ eroismȣ̆, a sъri toцĭ пentrȣ ȣnȣl шi ȣnȣ пentrȣ toцĭ...

— Vezĭ frate, zise пreȣtȣl amikȣlȣĭ sъȣ̆ kȣ kare vorbea, чe minȣne o fi! nȣmaĭ vor fetele jidovilor sъ ia în kъsъtorie d'aĭ lorȣ̆; ele se liпseskȣ̆ de avere, se leaпъdъ de пъrinцĭ lorȣ̆ шi fȣgȣ̆ de trek la legea noastrъ!.. Maĭ în sпъtъmîna trekȣtъ шъ aflaiȣ̆ la Skitȣl Adam, kъnd se botezarъ doȣъ inse, doȣъ sȣrorĭ, kare aпoĭ se шi mъritarъ dȣпe kreшtinĭ! — eraȣ̆ frȣmoase amъndoȣъ шi amъndoȣъ eraȣ̆ пrea vesele...

Fratele Andreĭ krezȣ ȣn momentȣ̆ kъ пreotȣl шtiea чeva, шi kъ fъчea oare kare alȣsie la dînsȣl, vorbindȣ'ĭ d'aчestea.

— Tot aшa se пoate întъmпla шi kȣ fete de

Romъnĭ sъ se mъrile dȣпe jidovĭ, zise Andreĭ. Nȣ sînt шi eĭ oamenĭ? nȣ пot fi soцĭ bȣnĭ? bȣnĭ пatrioцĭ kiar?..

— Aшa e, dar eĭ nȣ vor sъ se înrȣdeaskъ kȣ streinii.. Amestekȣl lor kȣ aĭ noштri e nȣmaĭ kъt пriveшte interesȣl de a strъnge aȣrȣ: aȣrȣ шi iar aȣrȣ, aȣrȣ шi argintȣ!.. шi d'aчi vine kъ îĭ nȣmeшte lȣmea liпitorĭ...

— Kȣ kiпȣl aчesta eĭ vor rъmъnea пentrȣ totd'aȣna streinĭ în Moldova, шi niчĭ odatъ nȣ vor fi пatrioцĭ adevъraцĭ... Kȣ toate însъ, se întъmпlъ ka ȣnĭ sъ se însoare, sъ ia femeĭ пъmîntene...

— Negreшit, пriimind botezȣl!..

Abia sfîrшi пreotȣl, шi se aȣzi larmъ la kaпъtȣl чel din sȣsȣ al tъrgȣшorȣlȣĭ.

Ȣniĭ din jidovĭ grъbeaȣ a înkide obloanele dȣghenilor, neштiind чe era, шi kъȣtъnd a se asigȣra пentrȣ Sabъtȣ; dar larma kreштea din чe în чe, шi la strigъtȣl vaĭ!.. vaĭ!.. alergarъ eĭ într'ȣn sȣfletȣ, lъsъnd пe femeĭ sъ пȣe obloanele шi sъ înkidъ ȣшile desпre stradъ.

Alergъ шi Fratele-Andreĭ la lokȣl ȣnde se fъчea gъlчeava, desпъrцindȣ-se maĭ întъĭ de пreotȣ, kare îĭ пoftì seara bȣnъ шi bȣnъ kъlъtorie!..

Kaпъtȣl din sȣs al tъrgȣшorȣlȣĭ e чel desпre kodrȣ, adikъ desпre Iasĭ.

Doȣъ trъsȣrĭ era oпrite akolo în mizlokȣl drȣmȣlȣĭ, ȣna fiind o birjъ liпoveneaskъ, чelaltъ o araba kȣ jidovĭ.

Maĭ mȣlцĭ inшĭ strъinшĭ îmпregiȣrȣ, jidovĭ шi vre o doĭ treĭ indigenĭ, пъreaȣ ka niштe feare чe se mъnkaȣ ȣnele пe altele, atît eraȣ de înverшȣnaцĭ, a-

dresъndѫ-шĭ injѫriile чele maĭ пrovokatoare dintr'o пarte шi dintr'alta. Gѫrile le toka ka moara; шi în atitѫdinea чe o aveaѫ, kѫ пѫmnii înkrѫntaцĭ, rъdikaцĭ în sѫsѫ шi ameninцъnd, ar fi fъkѫt пe чineva a krede kъ akolo era vъrsare de sъnge, adikъ kъ ar fi o bъtaie de moarte.

Însъ nѫ, чi era maĭ mare gъlъgiea dekъt fapta.

Doĭ dintre aчestĭ fiĭ aĭ lѫĭ Moisi se пѫseserъ înaintea kailor, ka sъ цie în lokѫ пe ѫn droшkarѫ Rѫsѫ чel чe kъlъtoria kѫ treĭ kaĭ înxъmaцĭ alъtѫria, fiind el пe kaпrъ îmпreѫnъ kѫ ѫn altѫl, iar înnъѫntrѫ în trъsѫrъ ѫn bъrbatѫ шi o tînъrъ fatъ kare цinea kѫ amъndoѫъ mъinile o batistъ la obrazѫ; femeea fiind galbenъ ka tѫrta de чearъ, iar чel d'alъtѫrĭ kѫ dînsa aпrinsѫ пrekѫm ar fi ѫn leѫ într'o kѫшkъ de menagerie.

Toцĭ se пъreaѫ kъ 'шĭ fъчeaѫ datoriea aichĭ; dar nѫ se ѫчideaѫ пrekѫm пoate am fi krezѫt. — Birjarѫl însъ antikonstitѫцionalѫ, nѫ se sfii de a kroi пeste kaпѫl шi пeste sпinarea чelor dinaintea kailor kъteva din aчele lovitѫrĭ birjъreшtĭ însoцite de injѫrii. Jidovii чe aпѫkaserъ de цineaѫ kaiĭ de dѫrlogĭ, de tot în aчeasta konvenцionalĭ, arъtaѫ în gѫra mare kъ nѫ este kѫ лoпata, dar e kѫ jѫdekata; шi kъ sъ întoarkъ trъsѫra kѫ tot чe avea înnъѫntrѫ, pînъ era maĭ de vreme, la Iasĭ, пentrѫ kъ a doѫa zi era sъmbъtъ, шi kъ akolo aveaѫ sъ arate eĭ пrin konsѫlatѫ чe пenalitate meritъ o krimъ ka aчeea. — Arabagiѫl d'alъtѫrĭ, dintre konnaцionaliĭ чelor sѫs deskriшĭ, afirma шi dînsѫl în gѫra mare, împreѫnъ kѫ mѫшterii sъĭ, kъ adevъrat sъ se întoarne birja la Iasĭ, шi kъ aѫ sъ vazъ чeĭ dintr'însa чe li se kade пentrѫ o aseme-

nea fantъ!.. Dar Rѕѕѕl de kolea, galantomѕ, dete ші arabagiѕlѕї kъteva de keltѕialъ; ші прin ачеаsta kѕ tot strigъtѕl хаї! vaї!.. din партеа челor бъtѕџі, isbѕti a фаче sъ se dea înпъtѕrї чеї пѕшї dinaintea kailor, ші birja merse kъt-va, gonind kaiї în fѕga mare.

Dѕпъ че se deпъrtъ o distanџъ, n'avѕ че maї фаче; alџї jidovї îї eшise înainte în mizlokѕl tîrgѕшorѕlѕї, kaгi veniserъ foarte mѕlџї, ші birjarѕl fѕ nevoit, îшпreѕпъ kѕ toџї din trъsѕrъ, a se da josѕ.

Sosind ші Fratele-Andreї, vъzѕ плin de mirare kъ чel din birjъ era Teraпont, kolegiѕl sъѕ din gimnasiѕ, iar tînъra fѕgitivъ era kiar fiika argintarѕlѕї, despre kare se fъkѕse ачеа larmъ, în strada despre Sъnta Vinerї. Чel maї înfokat însъ dintre lѕпtъtorї, kare însoџise пе konsъngeni fetei, sпre a o ѕrmъri, ші din nenorочire lѕъnd ші maї mѕlte biче din партеа obrasnikѕlѕї birjarѕ, era Avrѕmѕ, nenorочitѕl пе kare îl vъzѕrъmѕ dinaintea Linii fetei bankerѕlѕї; kъrѕї ea i a refѕzat limпede ші verde mъпa sa.

Avrѕmѕ se repezi kѕ mъniea trъsnetѕlѕї ka sъ smѕlgъ пе Derbabel (aша se пѕmea fiika argintarѕlѕї sѕs zis) din mъinile lѕї Teraпont; ea fiind maї mѕlt moartъ, în ѕrma челor întъmпlate.

Teraпont kare se ameџise ші nѕ шtiea la че kъпъtiїѕ va eшi lѕkrѕrile, se vъzѕ ameninџatѕ de Avrѕmѕ че venia întins a'l îmbrъпчi ші a lѕa пе Derbabel de lîngъ sine.

Atins ші oare kѕm de amorѕl пropriѕ kъ era vъzѕt de Andreї, чel че sosise la чinчї пaşї апroaпе de el ші îl privi kѕ ѕn fel de estasѕ, Teraпont se otъrî a'шї lѕa inima în dinџї ші a ataka el ъntîї. — Rъspѕnse lѕї Avrѕmѕ kѕ o lovitѕrъ пeste okї,

înkът Jidovвl vъzв dinainte-ĭ stele verzĭ; шi el ar fi fъkвt-o aчeasta orĭ kъrвĭ ar fi maĭ kвtezat a se aпroпiea de jвna Evree, пe kare jiвrase a o aпъra kв viaцa; шi kare în momentвl aчela era tremвrъndъ de sпaimъ шi de rвшine шi se fъkвse пalidъ ka moartъ. Vъzъnd aпoĭ kъ vine însвшĭ пъrintele eĭ, вn bъtrînв kв пъrвl kъrвnцitв, шi вn al doilea, вn jidovв maĭ jвne, чe era ginerele sъв, ka sъ-ĭ vorbeaskъ, шi în adevъrв sъ o ia de lîngъ el, se oпri d'a maĭ faчe чeva. — Пъrв kъ în aчel momentв mintea îl domnia.

Fratele-Andreĭ nв шtiea niчĭ чe sъ zikъ, niчĭ чe sъ fakъ шi niчĭ чe sъ kreazъ în mizlokвl aчelor konцektвrĭ în kare vъzв пrins пe kolegiвl sъв чel konfrвntat kв atîцĭ jidovĭ; шi пe шtiind чe raпortв esista între dînsвl kв fiika argintarвlвĭ, пe kare o vъzвse alъtвrea kв el, пeшtiind вnde o dвчea, kвm шi пentrв чe, nв пвtв lвa niчĭ o пarte, de kъt a rъmînea ka вn simпlв sпektatorв.

Пoate kъ se sfîrшia komedieа nвmaĭ kв atît daka nв se gъsia arabagiвl jidovв чe чerea satisfakцie de la birjarвl liпovanв, de lovitвrile biчelor чe i le didese шi sъ aпrinzъ din nвoв чearta înчeпвtъ de la kaпъtвl kodrвlвĭ, вnde ajвnseserъ чeĭ чe вrmъreaв пe fвgitiva Derbabel kв Teraпont.

Arabagiвl dar se lвase de gîtв шi de пъrв, чeva maĭ la o пarte, kв birjarвl. — Dвпъ чe se reпetъ dar de kъte-va orĭ: moĭ! blastamatвle, de чe aĭ botвt пe mine!. шi sfîrшind kв mвlt sgomotosвl шi ameninцъtorвl ghevalt!. tъbъrîrъ ka lъkвstele пe kaпвl birjarвlвĭ rвsв, kare, kв toate aчestea, se lвпta ka вn zavodв kв maĭ mвlцĭ kъinĭ чe'l latrъ . . Desameцin-

dᴕ-se ші ачеl kare lᴕase o паlmъ de la Тераnont, se renezi kᴕ ᴕn чіоmagᴕ̆ în mъinĭ, пе kare îl rᴕnse de la ᴕn gardᴕ̆, sъ'шĭ fakъ o satisfakцie kᴕm îĭ пох- tia inima.

În adevъrᴕ̆ Тераnont пriimi o lovitᴕrъ în ᴕnate kᴕm n'ar fi aштеntat-o. — O skъnteie de ачі fᴕ de ajᴕns пентrᴕ ka sъ dea fokᴕ̆ la o minъ че ar fi rъs- tᴕrnat ᴕn mᴕnte.

Тоцĭ se gъsirъ înkъeraцĭ în ачеastъ bъtaie, a- farъ de Andreĭ, чеl че kᴕnoшtea bine пе Тераnont, ші nᴕ gъsia de linsъ ajᴕtorᴕl sъᴕ̆. în ачеа bъtaie ji- doveaskъ. Komisarᴕl kare tokmaĭ aштепta sъ'ĭ vie slᴕjitorᴕl sъᴕ̆ de la tîrgᴕ̆, пе kare îl trimisese sъ dᴕ- kъ akasъ niшte kᴕrчĭ ші gîшte че le пriimise пlo- konᴕ̆ maĭ de dimineaцъ, de la niшte negᴕцъtorĭ ji- dovĭ, asemenea nᴕ se пᴕtea amesteka în ачestᴕ̆ kra- terᴕ̆.

Nᴕmъrᴕl lᴕntъtorilor era kam пoate de nekrezᴕt nenotrivitᴕ̆, dar vezĭ se kam întъmплъ ast-fel de lᴕ- krᴕrĭ п'în Moldova, treĭ sъ se batъ kᴕ чінчĭ-zечĭ. adikъ чінчĭ-zечĭ de jidovĭ se bъteaᴕ̆ kᴕ чеĭ treĭ kre- шtinĭ: saᴕ̆ Тераnont, birjarᴕl ші ᴕn ajᴕtorᴕ̆ al sъᴕ̆, ᴕn Ᵹngᴕrᴕ̆ de la Sabovanĭ, se lᴕnta în kontra jido- vilor kᴕ arabagiᴕl veniцĭ din Iaшĭ, împreᴕnъ kᴕ тоцĭ jidoviĭ negᴕцъtorĭ de la Поiene, kari sъriserъ în a- jᴕtorᴕl konfraцilor lor.

Vъ пoate înkredinцa despre ачеasta însᴕшĭ Fra- tele-Andreĭ че fᴕsese martᴕrᴕ̆ okᴕlarᴕ̆.

Ni s'a întъmплat a vedea ᴕn asemenea fenomenᴕ̆ în Iaшĭ, ᴕnde jidoviĭ kiar domneskᴕ̆. La inчendiᴕl întъmплat kaselor lᴕĭ Beldiman, aпroape de S. Nikᴕ- lae чеl Sъrak, ᴕn gendarmᴕ̆ dᴕчеа kᴕ o mъnъ пе

doĭ jidovĭ че ĭ ꞡinea de ꙋrekĭ, ka sъ ĭ пꙋe sъ tragъ la tꙋlꙋmbъ, спre a stinge fokꙋl.

Terапont aчi voise sъ'шĭ arate toatъ kaпaчitatea шi virtꙋtea sa atletikъ. El ꞡinea în amъndoꙋъ mъinile kъte doĭ... Dar шi el în чele dꙋпъ ꙋrmъ kъzꙋ. — Пe kъnd el se lꙋпta kꙋ aчestĭ пatrꙋ, o femeie bъtrînъ, o jidaꙋkъ че voi sъ rъsbꙋne desonoarea fii чeĭ argintarꙋlꙋĭ, se repezise ka o tꙋrbatъ asꙋпra lꙋĭ sъ-ĭ skoaꞡъ okiĭ, шi atꙋnчĭ el skъпъnd пe doĭ antagonistĭ dintr'o mъпъ, aчestia tъbъrîrъ împreꙋпъ kꙋ alꞡĭ пꙋoĭ sosiꞡĭ пe kъmпꙋl resbelꙋlꙋĭ, шi isbꙋtirъ a'l пꙋпe josꙋ̆, шi ꙋпꙋl dintre eĭ îĭ шi пꙋse ꞡenꙋkiꙋl пe пeптꙋ̆. Nꙋmaĭ rъmъпe îndoialъ kъ kꙋ toatъ пъrerea de rъꙋ̆ че ar fi simꞡit-o Fratele Andreĭ, de astъ katastrofъ întъmпlatъ kolęgiꙋlꙋĭ sъꙋ̆ de gimnaziꙋ̆, Teraпont le mъnkъ bꙋne... Пatrꙋ Ꞡiganĭ însъ dintr'ꙋn satꙋ̆ de пeste dealꙋrĭ, armaꞡĭ kꙋ kъte ꙋn чiomъgelꙋ̆ de lemnꙋ̆ de kornꙋ̆, че eĭ îl ꞡineaꙋ̆ kam askꙋnsꙋ̆ la sꙋbꞡioarъ, шi a kъrora meserie era sъ intre regꙋlat în kodrꙋ шi sъ шadъ kam пînъ la kъntarea kokoшꙋlꙋĭ, din întъmпlare tokmaĭ sosirъ. Vъzъnd eĭ kъ este într'amꙋrgꙋ̆, шi kъ пoate rъmъind ꙋn momentꙋ̆ п'aчi, le ar eшi ꙋn kъшtigꙋ̆ maĭ bꙋпꙋ̆ de kъt mergъnd în kodrꙋ, se пꙋserъ kam în rîndꙋ̆ шi observaꙋ̆ kꙋ mirare пe lꙋпtъtorĭ че fъчeaꙋ̆ maĭ mꙋltъ larmъ de kъt doꙋъ чete bꙋne de ꙋrsarĭ Ꞡiganĭ karĭ se bat kꙋ чiomege lꙋngĭ.

Avrꙋmꙋ̆, îmbъtat de bꙋkꙋrie kъ onoarea sa era oare kꙋm reпaratъ, vъzъnd пe Teraпont rъstꙋrnatꙋ̆ josꙋ̆, шi kъ apꙋkase чel пъꞡinꙋ̆ sъ-ĭ dea шi el kъte-va kꙋ o mъпъ împꙋшnatъ, krezꙋ kъ шi Ꞡiganiĭ sînt din пꙋmъrꙋl antagonistilor. — Se adresъ dar kъ-

ţre ȣnȣl din eĭ kȣ injȣriĭ. Ачеla skoase чiomъgelȣl la ivialъ; шi kъteшĭ пatrȣ џigani, чeĭ îmbrъkaџĭ în пînze пetiчite, kȣ kъчiȣlĭ rȣпte de blanъ neagrъ, kȣ пalasȣче пe dȣпъ ȣmerĭ akoпerite kȣ bȣmbĭ galbenĭ шi înчinшĭ kȣ kъte o kȣrea пeste mizlokȣ, oakeшĭ, bȣzaџĭ, kȣ ȣn пъrȣ lȣngȣ sbîrlitȣ, kȣ o kъȣtъtȣrъ sъlbatikъ înfiorъtoare, шi sъrind ka niшte diavolĭ, se gъsirъ îndatъ пrinшĭ la bъtaie, пrekȣm s'ar пrinde чine-va în xorъ fъrъ voea sa. — Însъ Џiganiĭ loveaȣ de moarte kȣ skȣrtele lorȣ чiomege...

Sokotind dar întȣnerичimea seriĭ, kъчĭ se înoпtase bine, пȣlberea ȣneĭ zile seчetoase din lȣna lȣĭ Maie, aчea mȣlџime fȣrioasъ trъsnind шi fȣlgerъnd; пoknirea чiomegelor шi trosnirea пarilor din toate пъrџile de пe la gardȣrĭ, injȣriĭ, џiпete, kilomane шi ȣrletȣl kъinilor; kъte-va kaпete sпarte шi mъinĭ frînte, fъчea în adevъrȣ sпektaklȣl aчesta ȣn sabъtȣ drъчeskȣ...

Derbabel fȣsese dȣsъ de bъtrînȣl eĭ tatъ шi de mъtȣшa sa, чea kare пъvъlise sъ skoaџъ okiĭ lȣĭ Teraпont, шi fȣ aшezatъ într'ȣn kolџȣ în fȣndȣl arabaleĭ, ȣnde eĭ o чerta шi o sfъtȣia пъrinteшte de greшala чe a fost fъkȣt-o, kъ voise sъ fȣgъ kȣ kreшtini. Fratele-Andreĭ, vъzъnd kъ lȣnta aчeasta lȣase niшte пroпorџiĭ kam sпъimъntъtoare, шi kъ Teraпont fȣsese aшa de mȣlt grъmъditȣ, kъȣta a adȣчe пaчea пrin vorba sa. Џiganiĭ, bъtъndȣse în пarte kȣ Jidoviĭ, nȣ ȣitarъ a faчe oare kare maпoпere a le lorȣ obiчinȣite în asemenea împrejȣrъrĭ. Пe kъnd doĭ dintre eĭ loviaȣ în dreapta шi în stъnga, чeĭlalџĭ doĭ пъvъlirъ la araba, în kare se gъsia fel de fel de lȣkrȣrĭ. — Чeĭ din fȣndȣ nȣ пrinserъ de шtire kъ Џi-

ganiĭ mъtsraserъ sn sakš jsmъtate nlin ks orzš, ni-
mte dъsagĭ ks merinde mi altele...

Arabagisl чel чe însšmĭ nrovokase bъtaia lovind ks biчisl пе birjarš, vъzъnd kъ Ųiganiĭ îĭ dsчea lskrsrile de la kъrsцъ, înчens a striga: Sъriцĭ! nrindeцĭ пе tъlxarĭ!.. Kъцĭ-va dintre Jidovĭ se renezirъ sъ nrinzъ пе чeĭ doĭ, kъnd Ųiganiĭ чeĭ rъmamĭ, se înчerkaš sъ desxame sn kalš de la trъssra arabaleĭ.

Însъ чeea чe era ksriosš, aчestĭ Ųiganĭ emiserъ ka din nъmîntš: nimenĭ ns ĭ ksnomtea din чe lokš eraš.

Чeĭ kare nrin msцimea nsmъrslsĭ fsseserъ învingъtorĭ bъtъnd пе чeĭ treĭ antagonistĭ, înчensrъ a se teme de kasele mi de nrъvъliile lorš. Msцĭ dar alergarъ sъ mĭ anere domiчilisl, msцъmindš-se nre kъt fъksse. Birjarsl Mafteĭ, înцelegъnd kъ Jidoviĭ fsgš, voi пе de o narte a'mĭ rъsbsna, iar пе de alta sъ mĭ vazъ de interesš isbstind a lsa пе fatъ înanoĭ, sъ o nsie iarъ în dromkъ. — El fssese tokmit meante galbenĭ nentrs o kъlъtorie nînъ la Skitsl Adam, mi ns voia sъ ĭ neardъ.

Dar пе kъnd el se gъtia a lsa ast-fel arabaoa ks asaltš, nsterea noliцieneaskъ veni. — Fiind kъ sosise nînъ atsnчĭ slsjitorsl komisarslsĭ, îl trimise sъ vadъ чe este; mi maĭ tъrziš se arъtъ mi însšmĭ domnsl komisarš.

Jidoviĭ se nsserъ îmnregisrsl komisarslsĭ mi înчensrъ în gsra mare sъ'ĭ snse чele intъmnlate; mi fiind kъ birjarsl era kam nlin de sъnge пе obrazš, (de mi lsĭ ns ĭ da mъna sъ reklame, ka чel kare fssese kam ks msska пе kъчislъ) se msцъmirъ a ns-

maĭ пretinde nimika, чi a arъta kъ eĭ n'aŭ fъkst nimika, dar kъ veniserъ aszind larma în drsmŭ, ші stъtsserъ ka niшte simпli пrivitorĭ.

Komisarsl îĭ somъ de vre o dosъ orĭ sъ takъ toцĭ, ka sъ vorbeaskъ ks snsl saŭ ks doĭ, kъ alt-fel ns înцelegea nimikŭ. Dar kъnd o seamъ din eĭ înчeta, o altъ seamъ înчeпea ks maĭ mare fokŭ ші ks o îndoitъ larmъ.

Komisarsl neпstъnd sъ skoaцъ nimikŭ, пentrs kъ toцĭ vorbiaŭ, se xotъrî sъ ĭ lase Diavolslsĭ ші sъ intre în kanчelarie, snde vor veni чeĭ kare aŭ sъ reklame чeva; dar zise slsjitorslsĭ sъŭ sъ stea п'akolo, ші sъ adskъ de sreki пe чel kare va ksteza a maĭ faчe vre o neorъndsialъ.

Jidoviĭ de aчi, snii bъtsцĭ, alцi eĭ bъtъsшĭ, înчeпsrъ a se пotoli ші a se dsчe fie kare пe la kasele lorŭ.

Arabagisl ns se întorsese înkъ din goana Цiganilor kare îĭ fsrase saksl ks orzŭ ш'atîtea alte lskrsrĭ.

Argintarsl, пreoksпatŭ, ksm arъtarъm, împresnъ ks bъtrîna jidaskъ, în fsndsl arabaleĭ, sfъtsia пejsna Derbabel, sъ se lase în viitorŭ d'o asemenea kondsitъ; ші kъ daka în adevъrŭ va fi ks minte, vor adъoga dosъ sste de galbenĭ maĭ mslt la zestrea eĭ, ші o va da soцie lsĭ Avrsmŭ; dar într'aчestea eĭ ns шtisrъ nimikŭ чe se пetrekșse afarъ de araba. Avrsmŭ, vъzъnd kъ se înпtase, xotъrî sъ rъmîie la Пoiene ші sъ пetreakъ a dosa zi sabъtsl la jsпъn Цikŭ.

Maftei se oпri sn momentŭ d'a 'шĭ eseksta пlansl пînъ se va înцelege maĭ întъĭ ks Цeraпont.